

ЭГИЗАКЛАРГА ИМТИЁЗ БОРМИ?

Олий ўқув юрларида тўлов контракти асосида ўқийдиган талабалар учун ойлик иш ҳақидан тўланадиган суммалар даромад солиғидан озод қилинар экан. Мен эгизак фарзандларимнинг бир ойлик сафарбарлик чақирув резервида хизмат ўташи учун маълум бир суммани тўладим...

4 бет

ҚАДРИЯТГА ХИЁНАТ

Ҳеч замонда қаргага булбул шерик бўлганми? Албатта, йўқ дейсиз. Сожида ҳам ўзидек фикрлайдиган, ҳаётга нафсинг кўзи билан қарайдиган дугоналар доирасига қўшилди. Абу Дабб ва Дубай шаҳарлирга бориб келиш Сожида учун муаммо бўлмай қолди.

8 бет

Mustaqillik huquq demakdir

Ўзбекистон Республикаси

1997-yil 27-avgustdan chiqa boshlagan www.huquq-gazeta.uz

2011-yil 24-mart, №12 (741)

Тадбиркорга тўсиқ йўқ

Ота-боболаримиз қадимда ҳам тадбиркор бўлишган. Ўзлари ишлаб чиқарган лак-лак матоларни ҳафталаб, ойлаб туя қарвонларида олис ўлкаларга олиб бориб сотишган ва узоқ юрталардан ҳам халқимиз эҳтиёжи учун керакли товарларни олиб келишган. Ишнинг кўзини билган аждоқларимиз ҳалол бойлик топиш ҳамда шу даромадни эзгу ва савоб ишларга сарфлашдек бир мезонга қатъий риоя этганлар. Томири-мизда уларнинг қони оқаётган экан, шу заминда яшар экан-миз, тадбиркорлик, фаровонлик ва маъмурчиликни турмуш тарзимизга айлантиришимиз даркор.

Тижорат, савдо-сотиқ, ўзаро иқтисодий, сиёсий ҳамкорлик соҳаларида амалга оширилган қадриятлар мустақил Ўзбекистонимизда янги бошқичга кўтарилди. Давлатимиз дунё мамлакатлари билан ҳамкорлик ришталарини боғлади. Бугунги кунда Ўзбекистонда ишлаб чиқарилган маҳсулотлардан бир қанча мамлакатларнинг корхоналари ва аҳолиси баҳраманд бўлмоқда. Уз навбатдада ертимизда ҳам кўплаб чет эл қўшма корхоналари фаолият кўрсатмоқда.

Конституциямиз қабул қилинганлигининг 18 йиллигига бағишланган ўтказилган тантанали маросимда Юртбошимиз 2011 йилни "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб эълон қилгани ҳам бежиз эмас. Президентимиз мазкур анжумандаги маърузаларида: "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик — жамиятимизнинг, бугунги ва келажак тараққиётимиз, фаровон ҳаётимизнинг мустаҳкам таянчи бўлиши шарт", дея таъкидладилар.

Чиндан ҳам кейинги йилларда мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик билан шуғулланишни истаганларга кенг имкониятлар, шарт-шароитлар яратилапти. Мана шундай имкониятлардан тўлақонли фойдаланаётган тадбиркорларимизнинг меҳнати эвазига юртимиз бозорлари янги ва сифатли маҳсулотлар билан бойимокда. Улар томонидан ишлаб чиқарилаётган рақобатбардош маҳсулотлар нафақат ички бозорлари-

мизни тўлдираяпти, балки жаҳон бозорларида ҳам ўзининг нуносиб ўрнини эгаллаб келаяпти.

Ўзбекистон Республикаси Бosh прокуратураси ташаббуси билан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси ва Қашқадарь вилоят ҳокимлиги ҳамкорлигида "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқий мақоми: ҳолати ва истиқболлари" мавзuida минтақавий илмий-амалий конференция ташкил этилди.

Унда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси ходимлари, Ўзбекистон Республикаси Бosh прокуратурасининг Олий ўқув курслари ходимлари ва тингловчилари, Қашқадарь ва Сурхондарь вилоят прокуратуралари, солиқ, боғжона, банк ходимлари, туман (шаҳар) ҳокимлари, тадбиркорлар, олимлар ва жамоатчилик вакиллари иштирок этдилар.

— Тадбиркорлик фаолиятининг ривожланиши иқтисодий тараққиётни, эркин ва фаровон ҳаётни таъминлаш, мамлакатимиз иқтисодий қудратини мустаҳкамлашнинг муҳим шарти эканлигини бугун ҳаётнинг ўзи кўрсатмоқда, — деди анжуманда сўз олган Бosh прокуратура Олий ўқув курслари бошлиғи Т.Умаров. — Биргина ишсизлик муаммосининг олдини олиш борасида 2009 йилнинг ўзида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобидан 400 мингдан ортиқ иш ўринлари

Норбўта ФОЗИБЕВ,
"Ҳуқуқ"

яратилган бўлса, 2010 йилда 480 мингдан ортиқ янги иш ўринлари яратилди. Энг муҳими, уларнинг 60 фоиздан ортиғи қишлоқларимизда ташкил этилди. Мамлакат аҳолисининг ярмидан кўпроғи қишлоқ жойларида яшашини ҳисобга оладиган бўлсақ, бу рақамларнинг ижтимоий аҳамиятини, давлатнинг иқтисодий ва ижтимоий барқарорлиги учун кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ўрни нақадар катта эканлиги аққол кўринади.

Албатта, юқоридаги ҳолатлар мамлакатимизда бугунги кунда кичик бизнес ва тадбиркорликни ривожлантириш, ушбу соҳани тартибга солуви қонунчиликни такомиллаштириш, мазкур соҳа вакилларининг қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш зарурлигидан далолат беради.

Бosh прокуратура бўлими бошлиғи Г.Раҳимова прокуратура органлари томонидан тадбиркорларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя борасида асосий эътибор тадбиркорлик субъектлари билан ақин алоқа ўрнатиш, улар билан бевосита мулоқотга киришиш, уларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишга қаратилаётганини таъкидлар экан, жумладан шундай деди:

— Ўтган йиллар давомида прокуратура органлари томонидан 2 мингга яқин тадбиркорлик субъектлари билан учрашувлар ташкил этилиб, унда 154 мингдан зиёд тадбиркорлар иштирок этишган. Учрашувларнинг 92 таси вилоят марказларида, 1840 таси эса туман ва шаҳар марказларида ўтказилган. Бунда тадбиркорларга муайян фаолият билан шуғулланишга раҳбарнома олиш, ҳужжатларни расмийлаштириш, кредит ва ер олиш каби турли амалий кўмаклар кўрсатиш билан бир қаторда, малакали ҳуқуқий маслаҳатлар ҳам берилмоқда.

(Давоми 2-бетда)

22 март кунин Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлис Қонунчилик палатасида Фан, таълим, маданият ва солақалари қўмитаси ҳамда Қонунчилик ва суд-ҳуқуқ масалалари қўмитаси томонидан "Ўқувчиларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишда педагог ходимлар иштироки" мавзuida давра сўхбати бўлиб ўтди.

Ҳуқуқий маданиятни юксалтириш йўлида

Тадбирда Олий Мажлис Қонунчилик палатаси депутатлари, Ташкент шаҳар педагог кадрлари қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти ходимлари, Ташкент шаҳар халқ таълими бошқармасига қарашли умумтаълим мактаблари ўқувчилари, шунингдек, оммавий ахборот воситалари вакиллари иштирок этдилар.

Давра сўхбатида Юртбошимизнинг "Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси" мавзuidaги маърузасидан келиб чиққан ҳолда фуқароларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, уларнинг сиёсий ва ҳуқуқий маданиятини юксалтириш борасида амалга оширилган ишларга баҳо бериш боробарида мамлакатимиз тақдирини ва келажакига дахлдор бўлган ўқувчи ёшларнинг ҳуқуқий маданиятини оширишда педагог ходимлар олдида турган вазифалар хусусида фикр алмашилди.

Маълумки, мамлакатимизни демократик янгилашнинг бугунги бошқичдаги энг муҳим йўналишларидан бири, бу — қонун устуворлиги ва қонунийликни мустаҳкамлаш, шахс ҳуқуқи ва манфаатларини ишончли ҳимоя қилишга қаратилган суд-ҳуқуқ тизимини изчил демократлаштириш ва либераллаштиришдан, жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтиришдан иборатдир. Жамиятнинг демократия йўлидан жадал ривожланиши ва бу борда амалга оширилаётган ислохотларнинг муваффақияти, кўп жиҳатдан, одамларнинг ҳуқуқий онги ва ҳуқуқий маданияти даражасига боғлиқдир. Юксак ҳуқуқий маданият - демократик жамият пойдевори ва ҳуқуқий тизимнинг етуклик кўрсаткичидир.

Тадбирда Концепцияда белгиланган берилган, мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш борасида қонунчиликни такомиллаштириш соҳасида амалга оширилаётган ишлар, тайёрланаётган қонунлар, конституциямизга киритилаётган қўшимча ва ўзгартишлар тўғрисида батафсил маълумотлар берилди. Шунингдек, давра сўхбати қатнашчиларига ҳар иккала қўмитанинг Қонунчилик палатасидаги фаолияти билан танишиш имконияти яратилди.

Давра сўхбатида муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли тавсиялар берилди.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси Матбуот хизмати

Демократлаштириш замирида халқ фаровонлиги мужассам

Бугун мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштиришда давлат ҳокимияти ва бошқарувини демократлаштириш борасида амалга оширилган ишлар муҳим аҳамият касб этмоқда. Хусусан, Президентимиз Ислам Каримов илгари сурган "Мамлакатимизда демократик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва фуқаролик жамиятини ривожлантириш Концепцияси"да бу

йўналишда галдаги устувор вазифалар белгилаб берилган эди. Яъни Юртбошимиз Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг қатор моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни тақдир этди. Шу муносабат билан ҳозирда Олий Мажлис Қонунчилик палатасида сиёсий партиялар фракцияси аъзолари ва Экоҳаракат депутатлик гуруҳлари аъзолари Асосий Қонунга киритилаётган ўзга-

ришларни муҳокама қилиб, "Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг айрим моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида (78, 80, 93, 96 ва 98-моддаларига)ги" Қонунни тўла қўллаб-қувватладилар. Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган Қонун Сенатга юборилди.

Шу ўринда айтиш жоизки, мазкур қонун Президент, қонун чиқарувчи ва

иқро этувчи ҳокимиятлар ўртасидаги ваколатлари янада мутаносиб тақсимлашга қаратилгани, унда парламент ваколатларини янада кенгайтиришга, сиёсий партияларнинг ролини оширишга, иқроия ҳокимиятнинг, хусусан, Бosh вазирнинг масъулиятини янада оширишга қаратилгани билан аҳамиятлидир.

(Давоми 5-бетда)

Тадбиркорга тўсиқ йўқ

Давом. Бошланиш 1-бетда/

Ўтказилган учрашуларда мазкур тадбирларни оммавий ахборот воситалари орқали ёритишга алоҳида эътибор қаратиб келинган. Жумладан, ОАВ орқали 448 марта, шундан 137 та матбуотда, 174 та радио ҳамда 137 телевидениеда чиқишлар қилинди. Тадбиркорларнинг ҳуқуқий ҳимоясини ўз вақтида ва тезкорлик билан таъминлаш мақсадида прокуратура органларида "Ишонч телефонлари" ташкил этилган бўлиб, келиб тушган мурожаатлар ўз вақтида ўрниниб чиқилмоқда ва қонуний ҳал қилинмоқда. 2010 йилда 400 тага яқин ана шундай мурожаатларнинг 91,5 фоизи ижобий ҳал этилган. 2011 йилнинг ўтган даври мобайида Республика прокуратура органларида ўрнатилган "007" рақамли ишонч телефонлари 300 тадан ортиқ тадбиркорлик субъектлари мурожаат қилган ва ўз навбатида тадбиркорлик фаолияти субъектларининг қонуни билан қўриқланидиган ҳуқуқ ва эркинликларининг тезкор ҳамда сифатли ҳимоя қилиниши таъминланди. Шунингдек, прокуратура органлари томонидан тадбиркорларнинг

ҳуқуқий маданиятини ошириш юзасидан кенг қамровли тарғибот тадбирлари ўтказилмоқда.

— Бу йил оилавий бизнесимизни бошлаганимизга йигирма йил тўлди, — деди Қарши шаҳридаги "СК" фирмаси раиси Сергей Қобилжонов. — 1991 йилда асарларчиликка эндигина қўл урганимизда уч оила асарларимиз бор эди, холос. Истиқлол йилларида бошқа тадбиркор ва ишбилармонлар сингари биз — асарларчилик ҳам катта имтиёзлар берилиб, шу касб орқасидан топган маблағимиз тўфайли, бир томондан, оиламиз фаровонлигини ошириш, иккинчи томондан, оилавий бизнесимизни ривожлантириш имконига эга бўлдик. Шу тариха асарли оилалари сонини 200 тага, ҳар йили олинаётган асал ҳаммини эса 7-8 тоннага етказдик. Уларнинг турини оширдик, юртимиз ва чет элда ишончли ҳамкорлар орттирдик. Олинган асалимизни бир йили Қозғоғистонга экспорт қилиб, пулга "Матиз" автомашинаси олдик, иккинчи йили Россия Федерациясидан миқоз чиқди, бу битим ҳисобидан "Ласетти" харид қилдик. Энди эса кичик бизнесга берилаётган катта эътибор ту-

файли шаҳарнинг марказида фирма дўкони қуриб, маҳсулотларимизнинг янада кўпроқ қисмини воситачилар иштирокисиз — тўғридан-тўғри истеъмолчиларга сотишни йўлга қўйдик.

— Эркин меҳнат қилиш ҳуқуқи, манфаатдорлик ва келажакка ишонч тадбиркорга нафақат куч-қувват ва ғайрат-шижоат бағишлайди, балки уни оддий меҳнатдан мўъжизалар яратишга ундайди, — дейди Китоб туманидаги "Дилдора-Ҳилол" хусусий фирмаси бошлиғи Дилдора Шарипова. — Айниқса, кейинги йилларда хунармандчиликнинг каштачилик, устачилик, қандакорлик, ёроч-созлик сингари қадимий турларини ривожлантиришга катта эътибор қаратилаяптики, натижада отамерос ва момомерос касбларимиз қайта тикланиб, миллий анъаналаримиз ўзгача сайқал топтоқда. "Паланлари" кишлоқ фуқаролар йигини ҳудудидаги "Обиканда" кишлоқ ва ён-атрофидаги кишлоқларда кўпгина хотин-қизлар хунармандчилик билан шуғулланишса-да, тайёргалар маҳсулотларини рўзғорга ишлатишарди, бозорга олиб чиқиб сотишмасди. Фирма очиб орқали

мен, бир томондан кишлоқ аёллари тиккан кашталарни юртимиз аҳолиси ва хорижий сайёҳларга сотишни йўлга қўймоқчиман. Иккинчи томондан, "Жавуз", "Матмон" ва "Деновболо" каби олис тоғ кишлоқларида яшайдиган қизларга хунармандчилик сир-асрорларини ўргатиш учун кишлоғимизда ўқув маскани очмоқчиман. Шу мақсадда банкдан имтиёзли кредит олаётман. Бу ишда менга туман прокуратураси ҳамда "Китоб бизнес тараққиёт" МЧЖнинг мухтаassisлари яқиндан ёрдам беришаяпти.

— Биз тадбиркорлар давлат ва жамият эътиборидамиз, ҳар бир ташаббусимиз қўллаб-қувватланмоқда, эмин-эркин ишлашимиз учун зарур шарт-шароитлар, ҳуқуқий асослар яратилаяпти, — деди Қарши туманидаги "Гулшан" хусусий фирмасининг бошлиғи Қундуз Каромова. — Хусусан, қўлай инвестициявий муҳит яратилганлиги айни мудоаа бўлмоқда. Фирмамиз ҳам ўн йилдири ана шундай муҳитда, яратилган беқийс имконият ва имтиёزلардан самарали фойдаланиб, муваффақиятли фаолият юритиб келаяпти. Нон ва нон маҳсулотларини ишлаб чиқаришга ихтисослашган фирмамизда 25 турдаги нон ва нон маҳсулотларини тумангаги қўллаб-савдо шохобчалари ҳамда аҳолига мақбул нархларда етказиб бераёмиз. "Кичик бизнес ва хусусий

тадбиркорлик йили"да фаолиятимизни янада кенгайтириш, қўшимча иш ўринлари яратишни мақсад қилганмиз.

Конференцияда, шунингдек, солиқ, банк, ақлия ва бошқа тизимларнинг мазкур йўналишдаги фаолияти юзасидан ҳам ахборотлар тингланди. Қашқадарё вилоят Давлат Солиқ бошқармаси бошлиғи Х.Жураев сўзга чиқиб, минтақавий конференцияда мудоаага этилган масалалар юзасидан ўз фикр-мулоҳазалари билан ўртоқланди.

Шу кунги анжуман қатнашчилари ўзларини қизиқтирган масалалар юзасидан ҳам батафсил маълумотлар, тушунтиришлар олишди. Асосийси, уларда қонуний фаолият ҳамisha рағбатлантириб борилишига ишонч янада мустақкамланди.

Хулоса ўрнида шунга айтиш керакки, қонуни тадбиркорга тўсиқ бўладиган хатти-ҳаракатларни кечирмайди. Ишбилармонликка кенг имкониятлар берилаётган бир пайтда уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини поймол этишга йўл қўйилмайди. Конференция иштирокчилари томонидан тадбиркорликка оид қонуниликнинг самарадорлигини ошириш, бу фаолиятни янада эркинлаштириш, тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳамда имкониятларини тақомиллаштиришга қаратилган тақдиф ва тавсиялар ишлаб чиқилди.

Мажбуриятга хилоф иш

Мухсинжон ИСАКОВ,
Қувасой шаҳар прокурори ёрдамчиси

Фермер хўжалиқларининг раҳбарлари ерга эгалик ҳуқуқини тасаруф қилиш билан бирга зиммаларига олган мажбуриятларни ҳам адо этишлари шарт. Чунончи, ўзларига қарашли ерларда контрактация шартномаларида кўзда тутилган экинларни парваришлаб, режалаштирилган миқдордаги ҳосилни етиштиришлари лозим. Афсуски, айрим фермер хўжалиғи раҳбарлари томонидан мажбуриятларга зид иш тутилган, пахта ёки буюдоғ етиштириш режалаштирилган майдонларнинг муайян қисмига полиз, сабзавот экинлари, терак ёки мевали дарахт қўчатлари экилган ҳолатлар ҳам учрамоқда. Ҳуқуқимизнинг тоширингига биноан бу каби ноқонуний ишларнинг олдини олиш мақсадида йил бошидаёқ мутахассислар жалб этилиб, ерларнинг экишга тайёрлигини, экинларнинг жойлаштирилиши ўрганилганда, қуйидаги ҳолатлар аниқланди. Маълум бўлишича, ҳудуддаги 194 та фермер хўжалиқларида жами 3930 гектар суғориладиган экин майдонига бошоқди дон етиштириш режалаштирилган бўлиб, ҳақиқатда 3825 гектар майдонга буюдоғ экилган. Бу режалаштирилганга нисбатан 105 гектар кам демакдир. Бундан ташқари, уруғни тўлиқ ва текис ундириб олиш чора-тадбирлари кўрилмаган. Оқибатда 2648,2 гектар майдонда уруғ тўлиқ униб чиққан, 595,6 гектарда майсалар сийрак, 581,6 гектарда эса умуман униб чиқмаган.

Шунингдек, Ҳамид Олимжон номи экин массивида бошоқди дон етиштириш режалаштирилган 360 гектар ўрнига 273,4 гектар майдонга уруғ экилган, холос. Шундан 166,4 гектардаги уруғ умуман ундириб олинмаган.

Бундан ташқари, 600 гектардан зиёд боғ қатор ораларида қўшимча равишда бошоқди дон етиштириш режаси ҳам асосатла қолган. Атиги 73,5 гектар мевали дарахтларнинг қатор ораларигагина дон уруғи қадашган, холос. Бўрдоқчилик, Қувасой, Мўян, Қувасойсуфон массивларидаги боғларнинг қатор ораларига режалаштирилган бошоқди дон умуман экилмаган.

Айрим фермер хўжалиқларининг раҳбарлари буюдоғ етиштириш режалаштирилган майдонларнинг бир қисмига бошқа экинларни экишган. Хусусан, "Диср Ҳасан обод" фермер хўжалиғида 2 гектар майдонга дон ўрнига сабзавот экинлари экилган. "Комилжон Ғиёс таровати" фермер хўжалиғида эса ноқонуний равишда мевали дарахт қўчатлари экиб қўйилган. Мониторингда шаҳар ҳудудида жами 55,2 гектар майдонда ғайриқонуний боғлар барпо қилинган, 25,6 гектар майдонга дон ўрнига сабзавот экинлари экилгани аниқланди.

Бундан ташқари, экинзор ва боғлар ҳудудида қонунига хилоф равишда қўрилтишлар қилинган. Салкам 0,7 гектар майдонни эгаллаган бино ва иморатлар буздириб ташланди.

Юқоридаги қонунобузилишлар кишлоқ ва сув хўжалиғи бўлими, ер ресурслари ва давлат кадастри ҳодимлари, фермер хўжалиқлари уюшмаларининг раҳбарлари ва бошқа мутахассислар зиммаларидаги вазифаларни тўқис адо этмаганлари, шаҳар ҳокимлиғи ўз қарорлари ижросини назоратла олмагани оқибатда содир этилган. Уларни бартараф этиш, режалаштирилган дон ҳосилни етиштириш тадоригини қўриш, қонунобузилишга йўл қўйган фермер хўжалиқлари раҳбарларига нисбатан ерни қайтариб олишга жиддий чоралар қўриш хусусида шаҳар ҳокимлиғига тақдимнома киритилди.

Ижобий ҳал этилмоқда

Бахрулла КАЗАКОВ,
Қизилтепа туман прокурори

Юртимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик билан шуғулланувчиларнинг қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда уларга амалий ёрдам кўрсатиш борасида самарали ишлар амалга ошириб келинаяпти. Айниқса, "Ишонч телефони"нинг йўлга қўйилганлиги уларнинг оғирини енгил қилмоқда. Жумладан, фуқаро, тадбиркор, деҳқон ва фермер хўжалиқлари билан ўтказилаётган ҳуқуқ тарғиботи тадбирларида ҳамда маҳаллий матбуотда туман прокуратурасида "Ишонч телефони" иш бошлагани, прокуратура томонидан тадбиркорларга амалий ёрдамлар келтирилганига экин қўчатлари ҳамда фуқароларнинг ҳуқуқлари бузилганда ушбу рақам орқали кўнгирок қилиш мумкинлиги тушунириб келинмоқда.

Январ ойининг ўзида ишонч телефонига тушган 6 та хабар қайл этилган бўлиб, 4 таси юридик, 2 таси эса фуқароларга тегишли. Уларнинг барчаси ҳал этилиб, тушунириш берилган. Жумладан, "Лайло Шаҳло юлдузи" хусусий корхонаси раҳбари Т.Асалдов, яқка тадбиркор Н.Саматовлар банкдан терминал олишда амалий ёрдам кўрсатишни сўрашган. Мазкур мурожаатлар тегишли тартибда расмийлаштирилиб, туман прокуратурасининг ёрдами билан банк томонидан савдо терминали ажратилиши таъминланди. Шунингдек, "Феруз Муниев" дорихонаси раҳбари Ф.Ахоров, яқка тартибга тадбиркор Ф.Маҳмудов, "Шаҳобза Санам" дорихонаси ва "Қизилтепа улутриги чакана савдо" корхонаси раҳбарларини ҳам шу ҳақдаги мурожаатлари ўрганилиб, уларга ҳам амалий кўмак берилиб, терминаллар ажратилди.

Ёққил маҳсулоти олишда амалий ёрдам сўраб мурожаат қилган

таси эса фуқароларга тегишли. Уларнинг барчаси ҳал этилиб, тушунириш берилган. Жумладан, "Лайло Шаҳло юлдузи" хусусий корхонаси раҳбари Т.Асалдов, яқка тадбиркор Н.Саматовлар банкдан терминал олишда амалий ёрдам кўрсатишни сўрашган.

Мазкур мурожаатлар тегишли тартибда расмийлаштирилиб, туман прокуратурасининг ёрдами билан банк томонидан савдо терминали ажратилиши таъминланди. Шунингдек, "Феруз Муниев" дорихонаси раҳбари Ф.Ахоров, яқка тартибга тадбиркор Ф.Маҳмудов, "Шаҳобза Санам" дорихонаси ва "Қизилтепа улутриги чакана савдо" корхонаси раҳбарларини ҳам шу ҳақдаги мурожаатлари ўрганилиб, уларга ҳам амалий кўмак берилиб, терминаллар ажратилди.

Ёққил маҳсулоти олишда амалий ёрдам сўраб мурожаат қилган

Панжа орасидан қараганлар

Шухрат ЖўРАЕВ,
Самарқанд вилоят прокуратураси бўлим катта прокурори

Хаятимизни табиий газ, ичимлик суви ва электр энергиясиз тасаввур этиш қийин. Шу билан бирга, ушбу манбалар истеъмолчиларга текинга берилмайди.

Электр энергияси ва табиий газни истеъмолчиларга етказиб бериш ва ундан фойдаланишда тўлов интизомига риоя қилиниши устидан прокурорлик назорати ўрнатилган бўлиб, текширишлардан шу нарса маълум бўлдики, мазкур соҳа раҳбарларининг ўз ишига совуққонлиги натижасида истеъмолчилардан тўловлар вақтида йиғиб олинмаган. Катта миқдорда қарздорлик юзага келиб, давлат манфаатларига жиддий зиён етказилган. Коммунал тўловлар таҳлил қилинганда, "Самарқанд электр тармоқлари" акциядорлик жамияти бўйича 2011 йил 1 январь ҳолатига дебитор қарздорлик 291 млрд. 181,3 млн. сўмни ташкил қилган.

Бу кўрсаткич 2010 йил январь ҳолатига нисбатан дебитор қарздорлик 62 млрд. 70 млн. сўмга ошганини кўрсатади. Шунингдек, "Марказгазтаъминот" унитар корхонаси бўйича шу йилнинг 1 январь ҳолатига дебитор қарздорлик 181 млрд. 779,1 млн. сўмга етган. Бу рақамлар ўтган йилнинг январь ҳолатига нисбатан дебитор қарздорлик 45 млрд. 230 млн. сўмга ошганини тасдиқлайди.

Қурилган чора-тадбирларга қарамастан, айрим корхона ва ташкилотларнинг мансабдорлари тўлов интизомини қўпол равишда бузиб, давлат манфаатларига жиддий зарар етказганлар. Масалан, вилоят "Зарводий суғ" сувдан фойдаланиш уюшмасининг мансабдор шахслари 2010 йилнинг 1 ноябрь ҳолатига 71 млн. 921 минг сўмлик муд-

дати ўтган дебиторлик қарздорлик ҳамда 33 млн. сўмлик иш ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги аниқланди. Мазкур ҳолат юзасидан жиноят иши кўзгатилди.

Текширишларда шунингдек, айрим мансабдор шахслар томонидан дебитор қарздорликни камайитириш борасидаги ишларнинг ҳам талаб даражасида ташкил этилмаганлиги аниқланди. Масалан, 2010 йилнинг 28 сентябрь кунини "Тайлоқ электр тармоқлари" корхонасининг дебитор қарздорлиги 5 млрд. 930 млн. сўмни ташкил этгани ҳолда ундириш чоралари қўрилмаган. Ушбу ҳолат бўйича корхона раҳбари О.Бойсариевга нисбатан маъмурий жавобгарлик тўрғисида иш кўзгатилди.

Вилоят прокуратураси органлари томонидан ўтган йилда мазкур соҳада ўтказилган текширишлар натижаларига қўра, аниқланган қонунобузилиш ҳолатларини бартараф этиш бўйича 63 та тақдимнома киритилиб, қонуни талабига зид бўлган қарорларга нисбатан 6 та протест келтирилган. 76 нафар шахс ёзма равишда оғохлантирилиб, 158 нафари интизомий, 43 нафари маъмурий, 67 нафари эса муддий жавобгарликка тортилган. 16 млн. 28 минг сўм миқдордаги қарзаларнинг ихтиёрий равишда ундирилиши таъминланди, сулдарга 1 млрд. 42 млн. сўмлик 590 та ариза киритилган. Қўпол қонунобузилиш ҳолатлари юзасидан 23 та жиноят ишлари кўзгатилган.

Қонунийлик — фаолиятимиз мезони

Солиқ ҳар қандай мамлакатда давлат билан фуқаро ўртасидаги молиявий муносабатларни тартибга солиш воситаси ҳамда давлатнинг иқтисодий пойдеворини мустаҳкамловчи муҳим омил ҳисобланади. Шу маънода оладиган бўлсақ, мана ўн йиллик, Бош прокуратура ҳузуридаги Солиқ, валютага оид жиноятларга ва жиноий даромадларни легаллаштиришга қарши кураш Департаменти ҳамда унинг жойлардаги бошқарма ҳамда бўлимлари мамлакатимизда олиб борилаётган туб ислохотларни рўйбга чиқаришга қонун устуворлигини таъминлаш, иқтисодий қонунбузарликларнинг олдини олиш, тадбиркор ва ишбилармонлар фаолиятини муҳофаза этиш борасида салмоқли ишларни амалга ошириб келмоқда. Жумладан, Департаментнинг Тошкент вилоят бошқармасининг ушбу йўналишдаги фаолияти самарали бўлди.

Бошқарма бошлиги Фахриддин ҲАМДАМОВ билан сўзбати- миз айнан шу ҳақда бўлди.

— Биламизки, давлат маб- лағларидан мақсадсиз фойда- ланиш охир-оқибат мамлакат иқтисодийотида сезиларли даражада зарар етказиши мумкин. Департаментнинг фаолияти эса узиға ҳос суриштирув органи сифатида прокуратура, солиқ ва бошқа ҳуқуқни муҳофаза этувчи органлар билан ҳам- корликда иқтисодиёт соҳаси- даги жиноятларни фож этиш- дан иборатдир. Шу босис дав- лат бюджетига ундирилаётган солиқ ва мажбурий тўловлар миқдори йил сайин ошиб бо- раяпти. Давлат хазинасига ту- шаётган ҳар бир сўм эса мам- лакат ва халқ манфаати йўли- да сарфланишини ҳам яхши биламиз.

Солиқ тўлашдан бўйин тов- лаш, кўр-кўрона талончилик ёки хуфия даромад кетидан қувиб, амалдаги қонунларни четлаб ўтишга ўз вақтида чек қўйиш каби фаолиятимизга оид кўп-лаб кескин чоралар ҳам мавжудки, уларнинг барчаси жамиятимизда қонун устувор- лигини таъминлашга хизмат қилади. Бошқармадаги томони- дан 2010 йилда айнан шу йўнали- шда, яъни солиқ йўғимини кўпайтириш, солиқ ва бошқа мажбурий тўловларни тўлаш- дан бош тортишининг янгича кўринишлари, механизм ва каналларини аниқлаш, солиқ ва валютага оид жиноятлар, уюшган жиноятчилик, иқтисод- дийга қарши хуфияна кура- шиш борасида муайян ишлар амалга оширилди.

Аввало, фаолиятнинг барча йўналишлари, шунингдек, тезкор-кидирув ва таҳлилий фаолият самарадорлигини ошириш бўйича бир қатор ташкилий тадбирлар ўтказил- ган, асосий эътибор аниқлан- ган қонунбузарликка сабаб бўлган манба ва сабабларни, коррупция ҳолатларини аниқ- лашга қаратилди. Ишга алоқадор барча ҳолатлар бўйича тезкор-суриштирув ишлари ўтказилиб, содир этилган жиноятларни таҳлил этиш йўли билан аниқлаштириш натижа- сида солиқ тўлашдан қасддан бўйин товлаш жиноятларини фож этиш 1,3 бараварга кўпайди. Жумладан, бошқар- ма ва унинг ҳудудий бўлимла- ри томонидан ўтказилган тад- бирлар натижасида жами 528 та ҳуқуқбузарлик ҳолати аниқ- ланиб, 419 та жиноят ва 109 та маъмурий ишлар кўзгати- лди. Ҳуқуқбузарлардан 1 млрд. 175 млн. сўмлик ноқонуний муомалага киритилган товар- моддий бойликлар олиб кўйилди. Давлат солиқ идора- ларидан келиб тушган 104 та текширув материаллари юза- сидан эса 87 та жиноят иши кўзгатилиб, 17 та ҳолатда жиноят ишини кўзгатишини рад қилиш ҳақида қарорлар қабул қилинди.

Барча йўналишлар бўйича тизимли таҳлил ишларининг

йўлга қўйилиб, амалга татбиқ этилиши натижасида бюджет- га 30 млрд. 981 млн. сўм қўшимча солиқ ва мажбурий тўловлар, шундан аниқланган ҳуқуқбузарликлар бўйича 5 млрд. 86 млн. сўм қўшимча солиқ ва мажбурий тўловлар, 6 млрд. 827 млн. сўм молия- вий жарималар ҳисобланиб, давлат бюджетига жами 9 млрд. 376 млн. сўм ундирил- ди.

Аниқланган қонунбузарлик- лар натижасида вилоят бўйи- ча давлат бюджетига қўшимча маблағларнинг ҳисобланиши 2009 йилга нисбатан 967 млн. сўмга кўпайган. Шунингдек, 2010 йил давомида аввалги йиллар ҳисобидан ундирил- мал қолган боқиманда қарз- лардан 2 млрд. 818 млн. сўми ундирилди.

— Қонунбузулиши ҳолат- ларини келтириб чиқараётган омиллардан яна бири айрим мансабдор шахслар- нинг тамағирлик ва пора- хўрлик каби қусурлардан воз кеча олмаётганлигидир. Ачинарлиси, гоҳида учраб турадиган бундай иллатлар мамлакатимизда тадбир- корликнинг ривожланишига жиддий тўсиқ бўлаётгани сир эмас.

— Афусуки, шундай. Амал курсисини бойлик орттириш воситасига айлантириб, ман- саб ваколатини сунистеъмо- л қилиш ҳамда порахўрлик каби жиноятларни содир эта- ётганлар бундай қилмишлар- нинг оқибатини йўлаб ҳам кўрмайдилар. Бундай шахс- лар томонидан содир этила- ётган жиноятлар ва коррупция ҳолатларини фож этишга қаратилган тадбирлар ўз са- мараси бермоқда. Жумладан, ўтган даврда ана шундай ҳолатлар бўйича 49 та жино- ят иши кўзгатилиб, айбдорлар жиноий жавобгарликка тор- тилдилар. Шулардан 11 таси пора билан боғлиқ бўлган жиноятлардир.

— Бундан кўринадики, тамағирлик ҳамда порахўр- лик хуфияна фаолият юри- тадиганларнинг кўпайиши- га шароит яратди. Яши- ринча ишлаб чиқарилган маҳсулот эса, ҳам сифат, ҳам иқтисодий жиҳатдан истеъмолчига зарар келти- ради. Шундай эмасми?

— Хуфияна иш юриштиринг оқибатида, албатта, жиноят содир этилади. Шу пайтгача фаолиятлари фож этилган, маҳсулотларни яширинча иш- лаб чиқарган корхона раҳбар- лари йўқчиликдан эмас, акси- нинча, мўмай даромад изидан қувиб, жиноят йўлига кириб қолганлар. Улар томонидан ишлаб чиқарилган маҳсулот- ларнинг инсон саломатлигига келтирадиган зарари билан илган йўқ.

Истеъмолчиларга сифатсиз маҳсулотлар сотилишининг

олдини олиш мақсадида ўтка- зилган тадбирларда 69 та ана шундай яширин цехларнинг фаолиятига барҳам берилди. Биринчи галда, яширин фао- лият билан шуғулланаётган шахсларни фож этиш, улар- нинг манбаларини, ҳомийла- рини аниқлаш юзасидан пух- та ишланиб, режалаштирил- ган тадбирлар амалга оширил- ди. Аниқланган ҳолатлар бўйи- ча 54 та жиноят ва 15 та маъ- мурий ҳуқуқбузарликка оид ишлар кўзгатилиб, ноқонуний ишлаб чиқарилган 137 млн. сўмлик маҳсулотлар ашёвий далил сифатида олиб қўйил- ди.

Мисолларга мурожаат қил- сак: "Турсунали Абдурасул" номи фермер ҳўжалиги раҳ- бари билан келишиб, хўжа- ликка қарашли бўлган чорва- чилик нисосида яширин цех ташкил қилиб, чигитдан ёғ ишлаб чиқаришни йўлга қўйган фуқаро С.Қораев Оққўрган туманида истикомат қилган экан. Цех кўздан кечи- рилганда, 840 кг қўлбола усулда тайёрланган ёғ маҳсу- лоти, мойжувоз ускунаси ҳамда чигит топилди. С.Қора- ев бундан ташқари, электр ва газ тармоқларига ҳам ўзбо- шимчилик билан уланиб, бе- малол фойдаланиб келган экан. Натижада давлатга 4 млн. сўмдан ортиқроқ зарар етқа- зилган.

Департаментнинг Бўка ту- ман бўлими томонидан ўтка- зилган тадбирда тумандаги Гулзор кўчасида яшовчи Р.Бўронов уйда ҳеч қандай ҳўжатларсиз цех ташкил қилиб, электр тармоғига ўзбо- шимчилик билан уланиб олган ҳолда қўлбола мойжувоз ус- кунасида чигитдан ёғ ишлаб чиқараётгани аниқланган. Кўрилган чора-тадбирлар на- тижасида бу ердан топилган 4500 кг пахта чигити, 750 кг кунжара, 175 кг қўлбола усул- да тайёрланган ёғ маҳсулоти ҳамда мойжувоз ускунаси ашё- вий далил сифатида олиб қўйилди.

Бошқарма ҳамда Ўрта Чир- чик туман бўлими ходимлари эса фуқаро А.Исоқовнинг қонунга зид бўлган хатти- ҳаракатига чек қўйишди. За- харли моддалар билан қимё- вий ишлов берилган уруғлик чигитидан истеъмолга яроқсиз ёғ ишлаб чиқарган ушбу "тад- биркор"нинг уйдаги яширин цехда 172 кг пахта ёғи, 7,1 тонна чигит ҳамда 15 кг кун- жара борлиги аниқланди. Ашёвий далил сифатида олин- ган ёғ маҳсулоти лаборатория- да текширилганда, истеъмол- га мутлақо яроқсиз деб топил- ди. Буни қарангки, А.Исоқов ҳам юқоридаги "хаммасб" лари- дан орқада қолмай, цехни юриштишда электр тармоғига ноқонуний уланиши натижаси- да, туман электр тармоқлари корхонасига 6 млн. сўмдан кўпроқ зарар етказилган.

Маълум бўлишича, А.Исо- қов ушбу чигитни Аббос исми- ли шахс орқали "ТS1 Корпус пах- та" қўшма корхонасидан сотиб олган экан. Қўшма корхонада- ги азаматлар ўзларининг жа- вобгарлигидаги 66 млн. сўмлик 83,6 тонна уруғлик чи- гитни гўё экишга яроқсизлиги туфайли йўқ қилинганлиги тузғисида сохта далолатнома тузиб, 13 тоннасини А.Исоқов- га пуллашган.

Бундан ташқари, бошқар- мамиз ходимлари қонунчи- ликда фаолият тури тақиқлан- маган ишлаб чиқариш билан яширинча, белгиланган тар- тибларга зид тарзда шуғулла-

наётганларни аниқлаб, улар- га нисбатан қонунда белги- ланган чораларни кўрибгина қолмай, балки бундайларни солиқ тўловчи сифатида рўйхатдан ўтказиб, фаолиятига қонуний тус бериш борасида амалий ёрдам ҳам беришмоқ- да. Масалан, Янгийўл тумани- да истикомат қилувчи Р.Абду- раҳмонов ўз уйда автомаши- наларнинг ўриндиқлари учун филофлар тикиш цехини таш- кил этган бўлса-да, мазкур фаолият билан шуғулланиш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтмасдан, 6 нафар шахсни ишлаётганлиги маълум бўлди. Ҳуқуқбузарга нис- батан тегишли тартибда жа- вобгарлик масалалари кўрил- гач, унга лозим даражадаги йўл-йўриқлар кўрсатилди. На- тижда Р.Абдураҳмонов хусу- сий тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтди ва цехга 10 нафар шахс ишчи сифатида ишга қабул қилинди.

— Департаментнинг фао- лият турларидан яна бири мамлакатимизда чет эл ва- люталарининг ноқонуний айланмасининг олдини олишдан иборат. Шу ҳақда ҳам тўхталиб ўтсангиз.

— Дарҳақиқат, валютага оид жиноятларни фож этишда хо- рижий валютадаги операция- ларни амалга ошириш билан боғлиқ қонунбузулишларни аниқлаш бўйича тезкор-киди- рув ишларининг пухта ишлан- ган режа асосида амалга оши- риши фаолиятимизнинг асосий йўналишларидан бири ҳисобланади. Ушбу йўналиш- да ўтказилган тадбирлар на- тижасида 87 та ҳуқуқбузарлик аниқланиб, 31 та ҳолат бўйи- ча жиноят, 56 таси бўйича эса маъмурий ишлар кўзгатилиди. Аниқланган қонунбузулишлар натижасида ноқонуний муома- лага киритилган 78526 АҚШ долларини, 971 минг қозоқ тен- геси, 131 млн. 63 минг Ўзбе- кистон сўми, 109960 Россия рубли, 65 евро ҳамда 1597 киргиз соми ашёвий далил сифатида олиб қўйилди.

Жумладан, янгийўлик Б.Йўлдошев ҳамда Г.Калдибе- ковлар бир шахсга 5200 АҚШ долларини 8 млн. 850 минг сўмга пуллашаётганда ушлан- ганлар. Зангиота туманида ўтказилган тадбирда эса, пой- тахтда истикомат қилувчи фу- қаро Х.Алимхўамедов 5950 АҚШ долларини 11 млн. сўмга сотаётганда ушланиб, доллар- лар ашёвий далил сифатида олиб қўйилган. Худди шундай ана бир тадбирда 3 минг АҚШ долларини 5 млн. 430 минг сўмга пуллаётган фуқаро Н.Раҳмоновнинг ноқонуний фаолиятга чек қўйилди. Ҳуқуқ- бузарларнинг барчасига суд томонидан тегишли жазо чо- ралари белгиланди.

— Четдан турли товар- ларнинг мамлакатимизга ноқонуний олиб ўтилиб, муомалага киритилиши билан боғлиқ жиноятлар сўнгги пайтларда анча ка- майган бўлса-да, ҳамон уч- раб турибди. Бу ҳақдаги фикрингиз...

— Тўғри таъкидладингиз, гарчи бундай турдаги жиноят- ларга қарши кураш олиб бо- раётган бўлса-да, гоҳида бўлса ҳам ханузгача содир этилмоқда. Ўтказилган тад- бирларда ана шундай ҳолат- лардан 48 таси аниқланиб, ҳуқуқбузарлардан 530,4 млн. сўмлик ҳеч қандай ҳўжжати йўқ моддий бойликлар олиб қўйилди.

Хусусан, Ангрэн шаҳрида ўтказилган тезкор тадбирда

Андижон вилоятида яшовчи М.Собирова тегишли ҳўжжат- ларсиз 32 турдаги 44 млн. 942 минг сўмлик хўжалик ва но- озик-овқат маҳсулотларини сотиш учун олиб келаётганда ушланган бўлса, ушбу тадбир давомида Наманган вилояти- да яшовчи Н.Мамадалиева- нинг ноқонуний ҳаракатлари- га чек қўйилди. Аниқланиши- ча, у ҳам чет элда ишлаб чи- қарилган, аммо ҳеч қандай ҳўжжатлари бўлмаган 34 хил- даги 43 млн. 579 минг сўмлик маҳсулотларни олиб келаётган экан. Тадбир якунида 66 тур- даги 88 млн. 522 минг сўмлик маҳсулотлар ашёвий далил сифатида олиб қўйилиб, ҳуқуқбузарларга нисбатан ЖКнинг тегишли моддалари билан жазо қўйилди. Аниқла- нган жазо чоралари белги- ланди.

Юк автомашинасида вело- сипед эҳтиёт қисмларини олиб келаётган Ф.Элмуродов гарчи тегишли ҳўжжатлари тақдим этган бўлса-да, улар юқнодаги "ДАН — СПАРИЙ" МЧЖ томонидан сотилган то- варлар билан солиштирилган- да, рақамларнинг бир-бирига мос келмаслиги маълум бўлган. Шундан сўнг, 7 тур- даги 16 млн. 886 минг сўмлик товар моддий бойликлари олиб қўйилган. Фуқаролар Ш.Салиқулова билан С.Рўзи- евалар эса айланма йўллар орқали 37 млн. сўмликдан зиёд тиш ювчи воситаларни юртимизга олиб ўтиб, муома- лага киритаётганда тўхтатиб қолинган.

Умуман олганда ҳуқуқбу- зарлик содир этган шахсни жазоласан осон. Аммо, бизнинг асосий вазифамиз нафақат бундай ҳолатларни аниқлаб, чора кўриш, балки имкон қадар унинг олдини олиш, бунинг учун эса биринчи га- лда амалдаги қонун ҳўжжатла- рининг мазмун-моҳиятини, аҳамиятини кенг жамоатчи- ликка етказиш борасида тар- тибот-ташвиқот ишларини ку- чайтириб, солиқ тўловчилар- га ҳар томонлама қўмак-ла- шишга қаратилган аниқ дас- турларга асосланган ҳолда иш олиб боришимиз лозим. Бошқармаимиз томонидан бу борда муайян ишлар амалга ошириб келинмоқда. Хусусан, иқтисодий жиноятчиликнинг олдини олишда ҳуқуқ-тарғи- бот ишлари кучайтирилиб, бунда айниқса, оммавий аҳ- борот воситаларининг имко- ниятларидан кенг фойдала- нилмоқда. Телевидение, ра- дио ҳамда матбуотдаги чи- қишлардан ташқари, "Химоя" дея номланувчи кўрсатувнинг эфир орқали мунтазам бериб борилиши ташкиллаштирил- ди. Буларнинг барчаси маълум даражада ўз самарасини бермоқда.

Ўрни келганда бир ҳолатга аҳамият берилишини истар- дим. Агар жиддий эътибор бе- рилса, иқтисод билан боғлиқ жиноят содир этаётганларнинг аксарияти қўлида анча-мунча қармоқ тўпаланган қимсалар- дир. Бирок, шундай бўлса-да, улар бундан ҳам бойишга жон- жаҳдлари билан интилиб, ўз- ларини ўт билан чўққа уради- лар-у, оқибатда бошлари тош- га урилиб, кўзлари мошдек очилгач, афсус-надомат чека- дилар. Ваҳоланки, ҳалол меҳ- нат орқали ризқ-рўз топиб, оила даврасида баҳам қўриб, умргузаронлик қилишга ҳеч нарча етмайди.

Фофуржон АЛИМОВ
сўхбатлашди

Маҳалладан пул бериладими?

Мақтабда ўқитувчи бўлиб ишлайман. Турмуш ўртоғим эса сув ўзанида муҳандис.

2010 йилнинг 2 октябрида иккинчи фарзандимиз туғилди. Ҳозир туғруқ таътилдаман. Шу фарзандимга қараганим учун икки ёшгача тўланадиган нафақа пулини маҳалладан олишга ҳақимизми?

Вазира Усмонова, Иштихон тумани

Бундай нафақани олиш сизнинг унга бўлган муҳтожлигингизга боғлиқ. Сабаби, ишламасдан болани икки ёшга тўлгунча қадар парваришlash учун нафақа тайинлашнинг сўраб фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига мурожаат этганингизда, бу ҳақдаги аризага оила аъзоларингизнинг ариза топширилган ойгача охиригача ўн икки ойдаги даромадлари тўғрисидаги маълумотномани ҳам тақдим этишингиз лозим бўлади. Барча зарур ҳужжатлар топширилганидан сўнг, оиланинг муҳтожлиги ўрганилади. Бунда муҳтожликни белгилайдиган мезон бўлиб, оиланинг ҳар бир аъзосига энг кам иш ҳақининг 1,5 барабаридан кам миқдорда тўғри келадиган оиланинг ҳам даромади ҳисоблаб чиқилади.

Оилаларнинг муҳтожлигини белгилаш чоғида қўлланганидан энг кам иш ҳақининг ўртача ойлик миқдори, нафақа сўраб мурожаат қилинган ойдан олдинги 12 ой учун ҳисоб-китоб қилинади.

Нафақа оила даромадларини ҳисобга олманган ҳолда, сўзсиз тартибда фақатгина қуйидагиларга тайинланади:

а) тўлиқ бўлмаган оилада болани (болаларни) тарбиялаётган ота ва оналарга. Бунда боланинг тўлиқ бўлмаган оилада она (ота) томонидан тарбияланиши факти, муайян ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи белгилайди;

б) ногирон болани тарбиялаётган оналарга (ёки уларнинг ўрнини босадиган шахсларга). Бунда болаларнинг қайси бири ногирон эканлигининг аҳамияти йўқ.

Ишлаётган (ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда ўқиётган, хизматни ўтаётган) оналарга (она ўрнини босувчи шахсларга) болани парвариш қилиш бўйича нафақа иш (ўқиш, хизмат) жойидан тайинланади. Нафақа тайинлаш учун асос бўлиб корхона, муассаса ёки ташкилот маъмуриятининг қарори ҳисобланади.

«НУҚУ» почтасидан

Имтиёзлар кўзда тутилмаган

Кейинги пайтларда фуқароларимиз томонидан пенсионерларнинг ижтимоий ҳимоясига оид масалалар, айниқса, уларга нисбатан кўзда тутилган имтиёзлар ҳусусида қўллаб-муҳофаза қилинган бўлиб туради. Ана шундай муҳофаза қилинган бири Қашқадарё вилоятининг фуқаро Ф.Нурматовга тегишли бўлиб, унда пенсионерларнинг ҳуқуқлари бузилаётганлиги тўғрисида арз қилинади.

— Қарши шаҳар прокуратураси томонидан фуқаро Ф.Нурматовнинг аризаси ўрганиб чиқилди. — дейди Қашқадарё вилоят прокурори ўринбосари Т.Ж. Муродов жавоб хатида. — Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 30 августдаги «Шаҳар йўловчилар транспортдан бепул фойдаланишни тартибга солиш тўғрисида»ги Қонунда шаҳар йўловчилар транспортдан бепул фойдаланиш ҳуқуқи 1941-1945 йиллардаги уруш қатнашчилари жумласидан бўлмиш ҳарбий хизматчиларга, 1941-1945 йиллардаги уруш даврида фронт ортида фидокорона меҳнати ва беҳуқон ҳарбий хизмати учун орден ва медаллар билан тақдирланган шахсларга, Афғонистон Республикасида ва бошқа мамлакатларнинг ҳудудидagi жанговар қаракатларда қатнашган собиқ байналминналчи жангчилар жумласидан бўлмиш фуқароларга, ҳақиқий муддатли ҳарбий хизматни ўтаётган ҳарбий хизматчиларга, Чернобыль АЭС ҳалокати оқибатида нурланиш касаллигига чалинган ва уни бошидан кечирган шахсларга, кўзи ожиз ногиронлар ва уларга ҳамроҳлик қилувчи шахсларга белгиланган.

Қарши шаҳар ҳудудида фаолият кўрсатувчи «Қарши Ҳамкор» ШК томонидан автобуслар воситасида аҳолига транспорт хизмати кўрсатиб келинаётган бўлиб, корхона томонидан 4-синфгача бўлган мактаб ўқувчиларига соат 07:00 дан 09:00 гача ва 12:00 дан 14:00 гача бўлган вақтларда ҳамда иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва ногиронларнинг доимий равишда бепул юришлари ташкил этилганлиги аниқланган.

Ф.Нурматовга уй-жой коммунал хизматлари бўйича берилган имтиёзлар ўрнига энг кам ойлик иш ҳақининг 45 фоиз миқдоридан компенсация пули белгиланган бўлиб, бу компенсация тўлови Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 21 декабрдаги «Ўзбекистон Республикаси Президентининг айрим фармонларига ўзгартириш киритиш тўғрисида»ги 4158-сонли Фармонида асосан, 2010 йилнинг 1 январидан бекор қилинган. Шунингдек, қонунчиликда фойдаланилган электр энергия, табиий газ ва бошқа коммунал соҳалар учун барча фуқароларга белгиланган тарифлар асосида тўловлар амалга оширилиши белгиланган бўлиб, бу борада пенсионерларга имтиёзлар кўзда тутилмаган.

Мен тадбиркорлик фаолияти билан ўн беш йилдан бери шуғулланиб келаман. Ишларим ёмон эмас. Шунинг учун ҳам фаолият доирамни янада кенгайтириш устида ишлаяпман. Аниқроғи, пишган гишт ишлаб чиқариш фаолиятини йўлга қўймоқчиман. Эшитишимча, бундай иш билан шуғулланувчиларга солиқ соҳасида катта имтиёзлар берилган эмис. Шу тўғрисида

Самандар Абдурасулов, Зангиота тумани

Тадбиркорнинг имкониятлари

Ҳақиқатан ҳам бундай фаолият турига имтиёзлар жорий қилинган. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2009 йил 19 июндаги «Деворбоп материаллар ишлаб чиқаришни кўпайтиришни рағбатлантириш ва сифатини яхшилаш борасидаги кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги Қарорига мувофиқ, 2009 йилнинг 1 июлидан 2012 йилнинг 1 январига қадар махсус пеллардан (айланма, туннелсимон ва бошқалар) фойдаланган ҳолда, замонавий энергия тежайдиган технологиялар асосида пишган гишт ишлаб чиқарув-

чи корхоналар қуйидагиларни тўлашдан озод қилинадилар:

- а) юридик шахслардан олинган фойда солиғи;
- б) кўшилган қиймат солиғи;
- в) ер қарьидан фойдаланганлик учун солиқ;
- г) сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солиқ;
- д) мол-мулк солиғи;
- е) ер солиғи;
- ж) ободонлаштириш ва ижтимоий инфратузилмани риwoлантириш солиғи;
- з) ягона солиқ тўлови;
- и) товарларни реализация қилиш ҳажмидан ҳисоблаб чиқариладиган давлат мақсадли

жамғармаларига ва Таълим муассасаларини реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича бюджетдан ташқари жамғармасига мажбурий тўловлар.

2012 йилнинг 1 январидан бошлаб эса, махсус пеллардан фойдаланган ҳолда пишган гишт ишлаб чиқарувчи, ер қарьидан фойдаланганлик учун солиқ солинадиган фойдаланиш қазилмаларни қазиб чиқарувчи микрофирмалар ва кичик корхоналарга ер қарьидан фойдаланганлик учун солиқни тўлаш мажбурияти сақланган ҳолда ягона солиқ тўловига ўтиш ҳуқуқига эга бўлади.

Никоҳ сохта бўлмасин-да!

«Ҳуқуқ» газетасининг қайсидир сонидан чет эл фуқаролари билан тузилган никоҳлар тан олинмиши ҳақида ўқиган эдим. Айтингчи, чет эл фуқароси билан Ўзбекистон фуқароси ўртасида тузилган бундай никоҳлар қай тартибда бекор қилинади?

Наримон Хусанов, Чилонзор тумани

Бундай никоҳдан ажратиш Республикамининг қонун ҳужжатлари ва халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ ва бундай шахсларнинг аини пайтда турган жойига боеклик ҳолда амалга оширилади. Хусусан, Оила кодексининг 236-моддаси талабига қўра, Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида яшаб турган Ўзбекистон Республикасининг фуқароси мамлакатимиз ҳудудидан ташқарида яшаб турган эри (хотини) билан тузилган никоҳдан, мазкур шахс қайси давлат фуқароси эканлигидан қатъи назар, Ўзбекистон Республикаси судида ажратишга ҳақлидир.

Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига биноан, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида никоҳдан ажратиш мумкин бўлган ҳолларда бундай никоҳдан ажратиш Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналарида ёки консуллик муассасаларида амалга оширилиши мумкин.

Ўзбекистон фуқаролари билан чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар ўртасидаги никоҳдан ажратиш Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида тегишли чет эл давлатининг қонун ҳужжатларига риоя этилган ҳолда амалга оширилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида чет эл фуқаролари ўртасидаги никоҳдан ажратиш тегишли чет эл давлатининг қонун ҳужжатларига риоя этилган ҳолда амалга оширилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб тан олинади.

Олий ўқув юрларида тўлов контракти асосида ўқийдиган талабалар учун ойлик иш ҳақидан тўланадиган суммалар даромад солиғидан озод қилинар экан. Мен эгизак фарзандларимнинг бир ойлик сафарбарлик қақирув резервида хизмат ўташ учун маълум бир суммани тўладим. Туман молия бўлимида бундай тўлов учун шартнома пули ойланингиздан ўтадиган бўлса ҳам солиқ ушланган ҳолда қўлингизга тегиши мумкин бўлган суммагагина ўтади дейишяпти. Шу тўғрисида Эгизаклар учун тўловлар борасида имтиёз борми?

Муниржон Омонов, Марҳамат тумани

Эгизакларга имтиёз борми?

Туман молия бўлимидан бу борада тўғри жавоб олгансиз. Чунки, амалдаги Солиқ кодексидан ҳам, Республика Вазирилар Маҳкамасининг 2003 йил 22 февралдаги қарори билан тасдиқланган «Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг сафарбарлик қақирув резер-

вида хизматни ўташи тартиби тўғрисида»ги Низомда ҳам сафарбарлик қақирув резервида ҳарбий хизматни ўташ учун бадал ўтказиш борасида даромад солиғи ушланмаслиги ҳусусида имтиёзлар белгиланмаган. Эгизаклар масаласида ҳам имтиёзлар мавжуд эмас.

Мастликка енгиллик борми?

Оммавий ахборот воситалари орқали солир этилган жиноятлар ҳақидаги материаллар берилганда, жиноят қилган оламнинг гоҳида маст ҳолатда эканлиги, содир бўлган воқеани тўла англаб етмаганлиги айтилади. Демак, бундай олам ўша вақтда қилаётган ишнни тўла тушуниб етмайди. Шундай экан, маст оламга жазо тайинлашда бундай ҳолат ҳисобга олинмадими?

Ақром Тўлашев, Тўрткўл тумани

Маст ҳолда жиноят содир этган шахсга жазо тайинлашда бунга айбни оғирлаштирувчи ҳолат сифатида қаралади ва Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 19-моддаси талабига бўйича, мастлик ҳолатида ёки гйбхвандлик воситалари, психотроп ёки одамнинг ақл-иродасига таъсир этувчи бошқа моддалар таъсири остида жиноят содир этган шахс жавобгарликдан озод қилинмайди. Бундай ҳолат шахсни ақли норасо деб топиш учун ҳам асос бўлмайди.

ҲУРАМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР!

Ўзингизни қизиқтирган ҳуқуққа оид саволларингиз бўлса бизга мурожаат қилинг. Уларга тажрибали ҳуқуқшунослар жавоб беради. Саволларингизни «НУҚУ» газетасининг <info@nuquq-gazeta.uz> электрон почтаси орқали юборишингиз ёки (8-371) 233-26-62 телефони орқали беришингиз мумкин.

Ишсизга жазо

Мен бундан саккиз йил олдин уйланган эдим. Аммо келишимчилик тўғрисида никоҳимиз суд орқали бекор қилинди. Бир нафар фарзандим бор. У онаси билан қолган. Ҳозирча уеч қаерда ишламасам, ҳар ойда фарзандим учун канда қилмасан аминет тўлаб бораман. Лекин собиқ турмуш ўртоғим кам тўлаяпти деб суд ижрочисига шикоят қилди. Суд ижрочисига эса, уеч қаерда ишламайди бўлсангиз жавобгарликка тортиласиз деди. Шу тўғрисида

Валижон Комилов, Олмаоз тумани

Сиз ишлангиз ёки ишламасангиздан қатъи назар, фарзандингизга таъминот беришга мажбурий. Оила кодексининг талаби бўйича, ҳар бир бола учун ундирилган алимент миқдори қонун ҳужжатлари билан белгиланган энг кам иш ҳақининг учдан бир қисмидан кам бўлмаслиги керак.

Ишлаш масаласига келадиган бўлса, Меҳнат кодексининг 57-моддасига мувофиқ, унумли ва ижодий меҳнат қилишга бўлган ўз қобилиятларини тасарруф этиш ва қонун ҳужжатлари билан тақдирланган ҳар қандай фаолият билан шуғулланиш ҳар кимнинг мутлақ ҳуқуқдир. Иختиёрий равишда иш билан банд бўлмаслик жавобгарликка тортиш учун асос бўлмайди.

Саволларга ҳуқуқшунос
Дониёр ХАЛИЛОВ
жавоб берди

Индивидуал жиноят механизми ва жиноий ахлоқнинг шаклланишида микромуҳитнинг роли

"Индивидуал жиноят механизми" содир этиган жиноятнинг сабаблари ва шарт-шароитларини тавсифловчи, аниқ жиноятни содир этишга имкон яратувчи бир қанча элементлардан ташкил топади. Жиноятни содир этиш мотивлари, уни режалаштириш, ижро этиш ва юзага келган оқибатлар шў элементлар сирасига кирмади.

Жиноят мотивининг конкрет йўналтирилганлиги турлича бўлиши мумкин, аммо ҳар қандай ҳолда ҳам у субъект томонидан шахннинг ёки жамиятнинг ёхуд ҳар иккаласининг манфаатларига менсимасдан, панжа орасидан қаралганидан далолат беради.

Шахннинг салбий жиҳатдан шаклланиши макро ва микромуҳит таъсирида юз беради. Макромуҳит кўринишлари сирасига иқтисодий тараққиёт ҳамда сиёсий вазиятнинг кенг қўламли зиддиятлари кирди. Бу зиддиятлар бутун мамлакатда ёки унинг алоҳида ҳудудларида бўлиши мумкин.

Микромуҳит ҳам шахннинг шаклланиш механизмида муҳим ўрин тутди. Масалан, микромуҳит макромуҳит таъсирининг ўтишига восита бўлиб хизмат қилади.

Куйидагилар шахннинг шаклланишига фаол таъсир кўрсатадиган микромуҳит элементларидир: оила, атрофдаги энг яқин кишилар, норасмий бирлашмалар, ўқиш ёки иш жойидаги жамоалар ва ҳоказо.

Умуман, аниқ жиноят сабаби, юқорида айтиб ўтганимиздек, криминоген мотивациялар шахсда аста-секинлик билан, тадрижий равишда икки гуруҳ шарт-шароитлар таъсири остида пайдо бўлади. Улардан бири эҳтиёжлар, манфаатлар ва қадриятга оид йўналтирилганликни шакллантиради. Улардаги бузилишлар криминоген мотивациянинг асосини ҳамда унинг ички мазмун-моҳиятини ташкил этади.

Иккинчи гуруҳнинг шарт-шароитлари бевосита жиноят содир этиш процессига тааллуқлидир, улар криминоген вазиятни, шунингдек, шахннинг ўзига хосликлар билан бирга жиноят содир этиш ниятини ва қарорини юзага келтиради. Шундай қилиб, аниқ индивидуал жиноят содир этиш шахннинг салбий турмуш шароитлари таъсирида пайдо бўлган салбий ахлоқий-психологик хусусиятлари ҳамда криминоген вазиятни юзага келтирувчи ташки объектив ҳолатлар-

нинг ўзаро ҳамкорлиги натижасидир.

Шахс юзага келган конкрет вазиятда криминоген мотивацияни воқеликка айлантиради. Содир этилган жиноят характерини ҳисобга олган ҳолда мотивацияни куйидагича классификация қилиш мумкин:

а) инсон шахсига салбий-менсимасдан муносабатда бўлиш;

б) ғаразли-хусусийчилик аънагалари;

в) турли ижтимоий институтларга, ўзининг фуқаролик, оилавий ва бошқа мажбуриятларига индивидуалистик-менсимасдан муносабатда бўлиш;

г) ушбу институтлар, талаблар ва мажбуриятларга энгил-таклик билан, масъулиятсиз ва совуққонлик билан муносабатда бўлиш.

Таъкидлаш лозимки, шахсий бузилишларнинг гайриижтимоий мотивацияда, айниқса жиноий ахлоқда амалга оширилиши мажбурий эмас. Масалан, бойиб кетишга интилиш тижорат соҳасида амалга оширилиши мумкин. Тижорат кўлгина ҳолларда ахлоқ талабларига мос келмас-да, аммо тўлик равишда қўнунидир.

Сабобийлик нуктаи назардан жиноят содир этиш шахс ва ташки аниқ вазиятнинг ўзаро ҳамкорлиги натижаси деб қаралиши лозим. Вояга етган кишига ташки муҳитнинг ижтимоий аҳамиятга эга бўлган барча таъсирлари онг ва шахсга оид ўзига хосликлар орқали ўтади, яъни инсон ва муҳит ўртасида мураккаб сабабий боғланишлар мавжуд. Барча алоқалар ва боғлиқликлар жиноятчи шахсининг ҳаракатларига ўз таъсирини кўрсатади.

Шахннинг шаклланиш механизмида микромуҳитнинг алоҳида роли қадимдан маълум, зеро, микромуҳит макромуҳит таъсирининг ўтишига восита бўлиб хизмат қилади.

Жамият индивидуал таъсирининг асосини бевосита таъсир кўрсатолмайди. Индивид унинг таъсирини бевосита мулоқотлари доираси орқали қабул қилади. Гайриижтимоий қонун-қодалар, қарашлар ва тасавурларни ўзида мужассам эт-

ган микромуҳит криминоген муҳитга айланади. Микромуҳитни ташкил этган асосий элементларни кўриб чиқишни оилдан бошлаш керак.

Шахс дунёга келган дақиқадан бошлаб шахсга айланганга қадар бетараф бўлиши мумкин. Оиланинг таъсири, оилавий тарбия ёш болалик ва мактаб ёшларида айниқса катта аҳамиятга эга.

Айтиш мумкинки, оиланинг таъсири иккита жиҳатда намоён бўлади:

1) мақсадга йўналтирилган тарбиявий таъсир ҳамда болада ахлоқ тамойиллари ва ўзини тутиш усулларини шакллантириш йўли билан;

2) шахсга стихияли таъсир кўрсатиб, ушбу оила учун типик бўлган турмуш тарзини сингдириш йўли билан.

Куйидагилар оиланинг салбий омилирли сирасига кирди:

а) бевосита оила муҳитидаги ўзини тутишнинг гайриахлоқий шакллари: жанжал-тўполонлар, муштлашувлар, доимий спиртли ичимликлар истеъмол қилиш, катта ёшдаги оила аъзоларининг зулмкорлиги;

б) ота-оналар ва болалар ўртасида психологик ва эмоционал мулоқотнинг мавжуд эмаслиги;

в) болаларнинг назоратсиз қолдирилиши;

г) болаларда "бозор муносабатлари, бозор мустикачилиги" тўғрисидаги тасавурларнинг бузилиши.

Атрофдаги энг яқин кишилар, яъни дўстлар, танишлар, қўшнилари, субъект доимий равишда ва бевосита мулоқотда бўладиган давраларнинг таъсири ҳам шахннинг шаклланиши омили бўлиши мумкин.

Криминоген гуруҳларнинг вояга етмаганларга таъсири жуда сезиларлидир. Ижтимоий-тарбиявий ишлар амалга ошириладиган муассасалар (мактабга тарбия муассасалари, мактаблар, лицей ва коллежлар, олий ўқув юртлари) меҳнат жамоалари, меҳнат фаолияти моҳиятининг ўзи шахннинг юзага келишига таъсир кўрсатади.

Ёш болалар ва ўсмирларда профессионал кизиқликлари шакллантириш ҳам муҳим криминологик аҳамиятга эгадир. Субъектнинг профессионал йўналишини шакллантиришда

йўл қўйилган ҳаттолар салбий криминологик аҳамиятга эга, субъект меҳнат жамоасига борганда эса ахвол баттар қийинлашади. Агар бундай меҳнат жамоасида ичкиликбозлик, ҳамманинг бир-бирига қайрили бериши, яъни бир-бирини қўллаб-қувватлаши, меҳнат интизомининг бузилиши каби ҳолатлар ҳукмрон бўлса, буларнинг барчаси индивидуал салбий таъсир кўрсатади ва алаоқибатда субъектни жиноятда иштирок этишга олиб келади.

Малакаси, оғир жисмоний меҳнат, шунингдек, турмуш шароитининг ёмонлиги, маъмуриятнинг беэътиборлиги ҳам шахсга ноҳусу таъсир кўрсатиши мумкин.

Криминоген вазият ҳам конкрет жиноят механизмида алоҳида ўрин тутди. Криминоген вазият деганда шахсда жиноят содир этиш қарорини келтириб чиқарадиган воқеа ёки ҳолат тушунилади. У жиноятдан олдинроқ юзага келади ва жиноятнинг "агралмас йўлдоши" ҳисобланади. Агар реал воқеликда содир этилиши учун қулай шарт-шароитлар мавжуд бўлмаса, биронта жиноят содир этилмайди.

Юзага келиш манбалари бўйича криминоген вазиятларнинг:

а) олдиндан жиноятчи томонидан юзага келтирилган;

б) жиноятчи томонидан, аммо бирор қасдни қўзламасдан юзага келтирилган;

в) бошқа шахсларнинг гайриахлоқий ва ҳуқуқни бузидиган ҳаракатлари натижасида юзага келган;

г) табиатнинг бошқариб бўлмайдиган кучлари томонидан юзага келтирилган;

д) турли тасодифий ҳолатлар натижасида юзага келган криминоген вазиятларга бўлиш мумкин.

Аммо шуни ҳам унутмаслик лозимки, вазият ҳар қанча ноҳусу бўлмасин, жиноят содир этишга олиб келмаслиги мумкин.

Ўзининг қарашлари, нуктаи назарлари, мойилликлари, интилишлари тизимига эга бўлган конкрет инсон, шубҳасиз, ҳал қилувчи аҳамият касб этади. Шунинг учун криминоген вазият шахс томонидан қабул қилинади ва уни ҳуқуқбузарлик содир этишга жўлжайди.

Айтиш жоизки, аниқ жиноят

Муҳидин МУСАЕВ,
юрдик фаилар номзоди

содир этиш механизмида вазият субъектни жиноий ҳатти-ҳаракатларини амалга оширишга ундайдиган ҳолатларни ўзида мужассам этган ҳолатларга сабаб ролини ўйнаши мумкин. У субъектнинг онгига, иродасига ва ҳис-туйғуларига таъсир қилиб, уни бевосита жиноий ҳатти-ҳаракатлар содир этишга илҳомлантиради.

Ҳолатлар бундай вазиятда жиноят механизмининг гуёки дастлабки криминологик таркибиди қисми бўлади. Улар жиноятчига жиноят содир этиш учун мотив ҳамда журъат бахш этади.

Амалиётнинг кўрсатишича, жиноятчи шахннинг хусусиятлари билан жиноят содир этилишдан олдин бўладиган ҳолатлар ўртасида катта миқдордаги ўзаро муносабатлар мавжуд. Ҳуқуқшунос олим В.Н.Кудряцевнинг ёзишича, "...ушбу муносабатларнинг энг чекка нукталари куйидагича:

1) гайриижтимоий қонун-қодалар мавжуд бўлмаганда конкрет ҳаётини вазиятнинг кучли таъсири;

2) ташки вазият томонидан қандайдир босим бўлмаган ҳолда чуқур ва турғун гайриижтимоий кўрсатмалар (қонун-қодалар).

Ушбу икки энг чекка нукталар, яъни қўблар ўртасида бир қанча ўтиш ҳоллари мавжуд бўлиб, ўта ёки камроқ кескинлашган вазият билан шахннинг кўпроқ ёки камроқ тараққий этган гайриижтимоий сифатлари ҳамкорлик қилади.

Таъкидлаш лозимки, криминоген вазият жиноят механизмида детерминацион элемент сифатида маълум рол ўйнайди, баъзан бу рол ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

Ҳақат криминоген вазият кўринишлари ҳисобидан жиноят детерминацияси бўлиши мумкин эмас, чунки вазият ҳар доим шахсга восита бўлиб хизмат қилади.

Айтиш жоизки, криминология фанида индивидуал жиноят механизми ва жиноий ахлоқнинг шаклланишида микромуҳитнинг ролини ўрганиш, содир этилаётган жиноятларнинг олдини олиш ва профилактика ишларини амалга оширишда муҳим аҳамиятга эга.

Демократлаштириш замирида халқ фаровонлиги мужассам

(Давоми. Бошланиши 1-бетда)

Табиики, ушбу қонуннинг қабул қилиниши мамлакатимизда амалда бўлган айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритишни талаб қилди. Шу боис айни пайтда "Прокуратура тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатасининг Регламенти тўғрисида"ги ва "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг Регламенти тўғрисида"ги Қонунлар ҳамда "Давлат бошқарувини янгилаш ва яннала демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизация қилишда сиёсий партияларнинг ролини кучайтириш тўғрисида"ги Конституциявий қонуннинг бир қатор моддаларига тегишлича ўзгартиш ва қўшимчалар киритилди.

Шу маънода, "Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси тўғрисида"ги Қонуннинг 4-моддасига киритилган ўзгартиш Конституцияимизнинг 98-моддасига тақлиф этилган ўзгартишлар мазмун-моҳияти билан узвий боғлиқ. Яъни унда Бош вазир лавозимига номзод кўрсатиш ва уни таълиқлашнинг ягона демократик тартиби жорий этилган. Маълумки, илгари Бош вазир номзодини кўрсатиш учун қанча депутатлик ўринини эгаллаганидиган қатъий назар сиёсий партияларнинг Қонунчилик палатасидан ҳамма фракциялари билан маслаҳатлашув ўтказилар эди.

Кўп депутатлик ўрнига эга бўлган фракция ҳам, кам депутатлик ўрнига эга бўлган фракция ҳам бу масалада бир хил ҳуқуқ ва имкониятга эга эдилар. Эндиликда эса ушбу тамойил янада демократлашди, бу масалада кўп депутатлик ўринини олган сиёсий партияга ҳуқуқ берилмоқда. Қўриб турибдики, бу принцип сиёсий партияларнинг янада фаоллик кўрсатишлари, сайловларга

жиддий тайёргарлик кўришга ундайди. Ўз ўрнида уларнинг ижро ҳоқимияти устидан масъулиятини ҳам оширади. Демак, эндиликда ҳуқуқматни шакллантиришда сиёсий партияларнинг ўрни янада ошадди.

"Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати тўғрисида"ги, "Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида"ги Конституциявий қонунларга киритилган Ҳисоб палатаси раисининг тайинлиниши ва лавозимидан бўшатилиши билан боғлиқ ўзгартиш ҳам жуда муҳимдир.

Маълумки, маҳаллий даражада Давлат бюджетининг ижроси ва давлат маблағларининг сарфланиши устидан назоратни ташкил қилиш ва таъминлаш, давлат харажатларини камайтириш резервларини аниқлаш, жойларда бюджет маблағларини қонуний, мақсадли ва самарали фойдаланишини текшириш Ҳисоб палатасининг асосий вазифаларидан бири саналади. Шу жиҳатдан қараганда, унинг ўз фаолияти юзасидан Олий Мажлисга ҳисоб

Феруза МИРЎҚТАМОВА,
ТДЮИ тадқиқотчиси

бериб туриши демократик тамойилларга жуда мосдир. Демак, ушбу янгиллик Олий Мажлис палаталарининг ваколатларини кенгайтириш, бюджетни шакллантириш ва унинг ижоси устидан парламент назоратини амалга оширишнинг янги механизминини яратди.

Умуман, Концепцияда белгиланган устувор йўналишлар асосида Олий Мажлис Қонунчилик палатаси томонидан қабул қилинган қонунлар мамлакатимизни ислоҳ этиш ва демократлаштиришнинг янги ривожланиш босқичини бошлаб беради. Энг муҳими, кучли фуқаролик жамиятига асосланган давлат қуриш, инсон ҳуқуқлари олий даражага кўтарилган жамият барпо этиш ва Ватанимизнинг дунёда тараққий этган давлатлар қаторидан муносиб жой олиши учун ҳуқуқий асос бўлиб хизмат қилади.

Инсон ҳаёти давомида доимо турли масалалар бўйича бошқалар билан ўзаро муносабатга киришади. Масалан, бировдан бирон нарса олиш, бериш ёки алмаштиришга келишар экан, албатта бир мақсадни кўзлайди. Аммо гоҳида бу мақсад йўлида нимагадир эришса, иккинчи тарафдан нимагиндир йўқотади. Бу эса, кўзлаган ишни пухта ва охиригача ўйламасдан қилганлигидан ёхуд бошқа, унга боғлиқ бўлмаган сабаб туфайли юз берганлигидан далолатдир. Натижада афсус ва надомат қилиб, турли идораларга шикоят ёзишгача боради.

Абдулла Насриддинов ҳамма қатори бийонидек ишлаб, оила тебратиб юрган эди. Аммо омад дегани хар доим ҳам бирдек келавермас экан. У ишлаётган корхона махсулотлари бозорда ўз харидорини аста-секин йўқотиб, охир-оқибат ёпилди. Бу эса, корхона ходимларининг ишиси қолишига сабаб бўлди. Лекин Абдулла Насриддинов бундан тушунликка тушмади. Аксинча, у анчадан буён ўйлаб юрган ниятини амалга ошириш учун кулай фурсат келганини англаб, энди тадбиркорликда ўзини синаб кўрмоқчи бўлди. У шу мақсадда бир танишидан қарзга, физи билан кайтараман деб пул олади. Бирок, пулни ишга эмас, рўзгордаги камчиликларнинг ўрнини тўлдиришга сарфлаб, оқибатда қарзга олинган пулларнинг ҳаммасини ишлатиб қўяди. Орадан ойлар ўтиб, қарзни қайтариш фурсати ҳам етиб келади. Бир ташвиш иккинчи ташвишни чақиртирганидек, А.Насриддинов бу орада ножўя иш содир қилиб, суд ҳукми билан озодликдан маҳрум этилади. Бирок, бу ҳолат у олган қарзининг ёпилганлигини билдирмайди. Аксинча, қарз энди А.Насриддиновнинг оиласига бошқа бош оғриқларни занжирдай боғлаб беради.

Авалло, даъвогар С.Бухаров қарз эвазига А.Насриддиновнинг мулкни ундириш мақсадида Л.Шоисматов, Ж.Латипов ва З.Эргашевларга нисбатан уй-жойдан қўчириш ҳақидаги даъво аризаси билан, Ш.Худойкулова эса, жавобгарлар Л.Шоисматов, С.Бухаров, Ж.Латипов ва уй-жой олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас, деб топши ҳақидаги қарши даъво аризаси билан судга мурожаат қилади.

Иш судда кўриб чиқилиб, С.Бухаровнинг даъвоси қаноатланганди ва Ш.Худойкулова оила аъзолари билан низоли уйдан бошқа турар жой бермасдан мажбурий тартибда қўчириш тўғрисида қарор қабул қилинади.

Бу воқеани четдан кузатиб турган одам ишга алоқаси бўлмаганлар бу ҳолатга қандай қилиб аралашиб қолган

Ўйланмаган ишлар...

Моҳира ҚУРБОНОВА,
Бош прокуратура
бўлим бошлиғи ўринбосари

деб ўйлайди. Бундай саволга ўрин қолдирмаслик учун ишнинг ҳақиқий ҳолати билан танишишга тўғри келади.

Низонинг асл мазмунини билмаган киши ҳаммаси қонунан ҳал этилган дейиши тайин. Чунки, А.Насриддинов олган қарзини тўлолмагач, эвазига уйини берган ва шунинг учун ҳам суд ишни Бухаров (қарз берувчи)нинг фойдасига ҳал қилган деса бўлар эди. Бирок, ишни кўриб чиқиш давомида Ўзбекистон ФПКнинг 122-123-моддалари, Уй-жой кодекси ва Ўзбекистон Республикаси Олий Суди Пленумининг 2006 йил 22 декабрь кунги "Суд амалиётида битимларни тартибга солувчи қонунчилик нормаларини татбиқ қилишда вужудга келадиган айрим масалалар тўғрисида"ги 17-сонли қарори талабларига риоя қилинмасдан, бир томонлама ва юзак қарор қабул қилинган.

Аниқланишича, жавобгарлар А.Насриддинов ва Ш.Худойкулова эр-хотин бўлиб, низоли уй уларнинг умумий мулки ҳисобланган ва Ш.Худойкулованинг номида бўлган. 2002 йилда оила бошлиғи А.Насриддинов Ж.Латиповдан фоизи билан кайтариш шarti билан 1400 АҚШ доллари миқдоридagi пулни қарзга олиб, қарз сифатида қин қариндошининг автомашинасини оғзаки равишда гаровга қўйган. Орадан бир неча кун ўтганидан сўнг, автомашинаси гаровга қўйилган қариндошининг уйда бу масалада норозичилик бўлганлиги сабабли автомашина А.Насриддинов оиласи билан яшаб турган уйга алмаштирилиб, қарз қайтарилганидан сўнг уйни қайтариб бериш ҳақида ўзаро оғзаки келишилди ва уй Ж.Латиповнинг қариндоши Л.Шоисматовга нотариал тартибда олди-сотди шартномаси билан расмийлаштириб қўйилди.

Бошқача қилиб айтганда, томонларнинг пул масаласидаги ўзаро муносабатлари қонуний тартибда битимлаштириб қўйилгандек бўлади.

Аслида, Ш.Худойкулова турмуш ўртоғи А.Насриддинов билан низолаштирилган мазкур уйда 4 нафар фарзанди,

келини ва набиралари билан яшаб келиб, бошқа уй-жойларни бўлмаганлиги боис, уй-жойни сотиш ниятлари умуман бўлмаган.

Жавобгар Л.Шоисматовнинг судга берган тушунтиришида, тахминан 2003 йилларда жиғия Ж.Латипов А.Насриддиновга 1400 АҚШ долларини қарз тариқасида фоизга бергач, А.Насриддинов оила аъзолари билан яшаб келатган ва турмуш ўртоғи Ш.Худойкулованинг номида бўлган уйни расман вақтинчалик Л.Шоисматов номига ўтказиб берганлигини ва уй-жой учун тўловларни амалга оширмаганлиги, жиғия Ж.Латиповнинг ҳам пул берган-бермаганлигини билмаслигини, Ш.Худойкуловага нисбатан даъвоси йўқлигини билдирган. А.Насриддинов ҳам апелляция инстанциясида айнан шундай тушунтириш берган.

Иш ҳужжатларига кўра, шахар ҳокимининг қарорига асосан Ш.Худойкуловага уй-жой учун ҳужжатлар расмийлаштирилишига рухсат берилган. Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 112-моддасида "Битимнинг нотариал шаклида ва уни рўйхатдан ўтказиш талабига риоя қилмаслик битимнинг ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради. Бундай битим эса ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайдми", деб белгиланган.

Суд қарориди олди-сотди шартномаси асосида низоли уй Л.Шоисматовга сотилганлиги кўрсатилган. Иш ҳужжатларининг эса, олди-сотди шартномаси деб кўрсатилган, ҳужжатда ёзувларни ўқишга имконияти бўлмаган қозғоқда фақатгина Ш.Худойкулова ва Л.Шоисматовларнинг имзолари мавжуд бўлиб, мазкур ҳужжат қандай расмий аҳамиятга эга эканлигига суд томонидан аниқлик киритилмаган.

Бундан ташқари, нотариал идорада А.Насриддинов томонидан олди-сотди шартномаси тузилишидан бир йил аввал, яъни 2004 йили турар жойини Л.Шоисматовга сотишга розилик берганлиги ҳақидаги тилхати ҳам мавжуд.

Уйнинг олди-сотди шартномасини тасдиқлаган нотариуснинг судда берган кўргазмасида С.Бухаров ва А.Насрид-

диновлар билан низоли уй-жойнинг олди-сотди шартномаси 2004 йилда расмийлаштирилганлиги, суд қарорларида эса, низоли уй-жойнинг олди-сотди шартномаси 2003 йилда Ш.Худойкулова ва Л.Шоисматовлар ўртасида тузилганлиги кўрсатилган. Аммо суд процессларида мазкур тафовутларга аниқлик киритилмаган.

Фуқаролик иши ҳужжатлари ўрганилиши давомида архивдан олинган маълумотномага кўра, Ш.Худойкулова ва Л.Шоисматовлар ўртасидаги олди-сотди шартномаси 2004 йилда нотариал тартибда расмийлаштирилганлиги кўрсатилган. Лекин мазкур шартнома Ш.Худойкулова ва Л.Шоисматовлар томонидан имзолари билан тасдиқланмаган.

Суд томонидан вужудга келган мазкур қарама-қаршиликлар текширилмаган ва ҳолатга ҳуқуқий баҳо берилмаган.

Фуқаролик иши судда қўрилиши жараёнида 2003 йилдан С.Бухаров судга даъво киритгунга қадар жавобгар Л.Шоисматов томонидан низоли уй-жойдан хонадон эгалари Ш.Худойкулова, К.Қамбаров ва оила аъзоларини қиқшиларини талаб қилмаганликлари, судда қўралганларнинг кўргазмаси ва бошқа далиллар йиғиндиси билан ҳам бу ҳолат ўз исботини топган.

Маълум бўлишича, А.Насриддинов 2004 йилда суд ҳукми билан озодликдан маҳрум қилиш жазосини ўтаётган вақтда жавобгар Ж.Латипов бир неча марта Ш.Худойкулованинг олдига келиб, қарзни қайтариб беришни талаб қилган ва икки мартаба 100 АҚШ долларидан жама 200 АҚШ долларини олган. Жавобгар А.Насриддинов жазони ўтаб, озодликка чиққанидан сўнг, жавобгар Ж.Латипов берган 1400 АҚШ доллари миқдоридagi қарзни фоизи билан 4500 АҚШ доллар қилиб укаси Ж.Эшмуротовга беришни билдирган.

А.Насриддинов 2007 йилда Ж.Эшмуротовга 4500 АҚШ долларини 5 нафар гувоҳ иштирокида берганидан сўнг, Ж.Эшмуротов "Л.Шоисматовга тегишли бўлган уй-жойни

Ш.Худойкуловага (яъни уйнинг эгасига) қайтариб берайман, шу уй ҳисобидан Ш.Худойкуловадан 4500 АҚШ доллари олганлигини холис гувоҳлар иштирокида ўз кўлим билан ёздим" деб тилхат берган.

2008 йилда даъвогар С.Бухаров ўзига тегишли "Нексия" автомашинасини Ж.Латиповга 14 000 АҚШ долларига сотишга келишиб, пулини тўлиқ олмасдан автомашинани бериб юборган.

Жавобгар Ж.Латипов машинанинг пулини ўз вақтида бера олмаганлигидан сўнг С.Бухаровга Ш.Худойкулованинг уйини 2008 йилда олди-сотди шартномаси билан расмийлаштириб берган. 2009 йили даъвогар С.Бухаров судга жавобгарлар Л.Шоисматов, Ж.Латиповларга нисбатан низоли уйда яшамаса-да, уларни чиқаришни сўраб, даъво аризаси билан мурожаат қилган.

Суд унинг талабини қаноатланганди. Аммо суд бу жараёнда эътиборсизликка йўл қўйиб, келтирилган вақларнинг асослигини, аризада тилга олинган жиҳатларни тўлиқ ўрганмасдан ва ишнинг ҳақиқий ҳолатини аниқламасдан туриб, шошма-шошарлик билан ҳулосага келган. Масалан, ишни кўриб чиқиш давомида ушбу уйда аслида қимлар яшаб келётганлигини умуман аниқламаган.

Ўзбекистон Республикаси ФПКнинг 314-моддаси 2-қисми 4-бандига кўра, суд ишда қатнашишга жалб қилинмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига доир масалани ҳал қилган бўлса, ҳал қилув қарори, ажрим, қарор мажбурий тартибда бекор қилинишига асос бўлади.

Ваҳоланки, Ш.Худойкулова ва А.Насриддиновлар оила аъзолари билан низоли уйда яшаётганликлари сабабли суд мажлисида қатнашиб, қарши даъво аризаси билан судга мурожаат этишга мажбур бўлишган.

Суд, ўз вақолатлари ва мажбуриятлари доирасида ҳақиқатни аниқлаш учун зарур бўлган далилларни тўплаш ва уларга ҳуқуқий баҳо бериш қораларини кўрмасдан, Ўзбекистон Республикаси ФПКнинг 15-моддаси талабларига зид равишда ишни ҳал қилган.

ФПКнинг 312-моддаси талабларига таянган ҳолда Бош прокуратура томонидан Республика Олий судига протест киритилиб, иш бўйича қабул қилинган суд қарорларининг бекор қилинишига ва низо юзасидан қонун устуворлигининг таъминланишига эришилди.

Албатта, ҳар қандай низоли ҳал қилиш, адолатли қарор топтириш ҳеч қачон осон кечмаган. Чунки, низолаштирган тарафларнинг ҳар қайсиси ўзини ҳақ деб ҳисоблайди ва бунинг учун қўлидан келган қандай турли вақларни, далил-исботларни тақдим этади. Бу эса, инсоннинг фаоллигидан, ўз ҳақ-ҳуқуқларига нисбатан берафқ эмаслигидан далолат беради. Лекин ҳар қандай низога яқини нуктани қонун талабига қатъий таянган ҳолда иш кўрадиган одил суд қўяди. Шундай экан, бирон ишга қўлуридан олдин, аввало пуллар уйлаб кўриб, сўнгра ишга киришимиз ва албатта қонунга амал қилишимиз лозим. Ана шундагина кўзлаган мақсадимизга эриша оламиз.

Муҳаббатнинг сўқир кўзлари

Тутилган кунни нишонлашга йиғилган синфдошлар анча вақтгача ўйин-кулги қилишди.

Дўстлари даврасида яйраб ўтирган Темур кечигина жамалак сочи бўлган қизалоқларнинг бугун бўйи етгани, айримларининг эса ҳатто она кургани-ю, бир-икки нафар фарзандли ҳам бўлганларини эшитиб, вақтнинг бунчалар тез ўтшидан ҳайрон бўларди. Айниқса, Клара жуда ҳам ўзгариб, очилиб кетибди. "Тавба, рўпарасида ўтирган шу гўзал жувон ўша, бир вақтлар шўхлиги билан ўғил болалардан ҳам қолшимайдиган қизчами-а? Ўзи кичкиналигида ҳам чиройликина эди, турмуш қургач, янада гўзаллашиб кетибди" Темур шундай хаёллар билан бироз ўтиргач, Кларани рақсга таклиф қилди. Кейин қизнинг ёнига ўтириб олиб, унинг никоҳдан ўтмай турмуш қургани-ю, ҳозир икки нафар қизчаси борлиги, турмуши яхши эмаслиги, аини дамба эри пойтахтга кетгани боис, ота-онасининг уйда яшаётганини билиб олди.

Шу кун Темур (исм-фамилиялар ўзгартirilган) Кларани уйигача кузатиб келди. Йўл-йўлакай болалик даврларини эслашар экан, аини дамда йигитнинг наздида дунёда ундан-да бахтлироқ инсон йўқдек эди гўё. Сокин кеча. Кимсасиз кўчада бир соҳибжамол билан айланиб юрибди. Шу тобда унинг кўзи-га қиздан бошқа ҳеч ким ва ҳеч нарса кўринмасди. Манзилга етиб келгач, яна бироз гаплашиб туришди-да, Темур уйига қайтди. Аммо анча вақтгача ухлай олмади. Киприклари юмилди дегунча, кўз олдиди Кларанинг кулиб турган чеҳраси пайдо бўлиб, анчагача қийналиб ётди. Тонгга яқин кўзи ирилди.

Шу-шу Темур ўзи ҳам сезмаган ҳолда Кларага боғланиб қолди. Энди улар тез-тез учрашишар, йигит буш вақт топди дегунча уникига борар, рўзгор ишларида қўлидан келганча ёрдан берар эди. Қизнинг ота-онаси ҳам уларнинг бир синфда ўқишганини, қолаверса, Темур Кларадан кейинги ўғиллари билан ҳам дўст эканлигини билиб, индашмасди. Шу тарзда орадан уч-тўрт ой ўтди.

Начора, кўнгилга буйруқ бериб бўлмас экан. Темур ўйлаб-ўйлаб қизни ҳақиқатдан ҳам ёқтириб қолганини сезган, унга уйланиш ҳақида қатъий қарорга келди ва бу хабарни биринчи бўлиб онасига айтди. Темур синфдошининг уйига бориб-келиб юрган, уни ёқтиришини она биларди, аммо эндигина 20 ёшдан ошган ўғлининг тўсатдан бундай қарорга келиши уни бутунлай довдиратиб қўйди. Темур аввало институтни битириши, сўнгра бирор-бир ишининг бошини туттиши керак-ку, ахир! Оила қуришини ўзи бўладими? Қолаверса, қиз илгари турмуш қурган, болалари ҳам бор. Йўқ, бунга йўл қўйиб бўлмайди. Она-изор ўғлининг қарорини эрига етказди. Бу янгликни эшитган отасининг асаби бузилди. Ўғлини ёнига ўтказиб, насихат қилди.

— Ўйлаб иш қилгин, болам. У қиз сенинг тенгинг эмас. Турмуш қурган, икки боласи ҳам бор аёлни нима қилсан? Ҳали ёш бўлсанг, сенинг ҳам тенгинг топилади. Ҳозир аини ўқийдиган пайтинг. Институтни тугатишингга ҳам ҳали бир йил бор. Ўқирини тугат, кейин ўйлашиб кўрармиз. Бу ишда шошилиш ярамайди. Бу ёқда акангни ҳам тўйи турибди...

Аммо Темур қайсарлик билан бир гагда туриб олди. Ота шундан кейин бақириб-чақирди, уришиди ҳам. Фойдаси бўлмади. Шундай кунларнинг бирида Темур онасига юрагини ёрди:

— Мени бу уйда тушунадиган борми ё йўқми? Мен у қизни севиб қолганман, ахир!

Керак бўлса-чи, юрагини ҳам беришга тайёрман. Шунки биласизларми-а?

Темурнинг аҳволини кўриб, онанинг юрак-бағри қон бўларди. Бир томондан, уни тушунишга ҳаракат қиларди, аммо иккинчи томондан, бу ишнинг хато эканлигини, шовша-шошарлик билан бирор нарсага эришиб бўлмаслигини ўғлига қандай қилиб ўқитишга келганда ожизлик қиларди. Тешик қулоқ эшитмай қолмайди, деганларидек, айрим ҳамкасб ўқитувчилар ҳам бу гаплардан хабар топишган чоғи, ҳоҳида турли пичингларни эшитиб, эзилди.

Онанинг кўнгли ўта сезгир бўлади, фарзандлари билан боғлиқ ҳар қандай хавф-хатарни олдиндан сезиб, қандай бўлмасин бундай балоларни бартараф этишга ҳаракат қиларди, дейишди. Бирок, ўғлининг дабдурустан ниш уриб, аланга олган бу севгиси бир кун келиб фожага айланишини она сезмади. Аникроғи, иш шу даражага етиб бориши етти ухлаб тушига ҳам кирмаганди. Ахир, севиш-севилиш кўнгли иши бўлгани боис, инсон ёшлигида кимларни ёқтириб, кимлар учун тулларни оҳ-воҳ чекиб ўтказмайди. Ҳа, афсуски, оназорнинг кўнгли шу сафар ўғли томон мури-малаҳдай ёпирилиб келаётган хатарни сезмади. Акс ҳолда...

Уша кун ҳам Темур Кларанинг уйида эди. Нима бўлди-ю, ораларидан ола мушук ўтиб, уришиб қолишди. Бироз сан-манга боришгач, қиз уни уйдан ҳайдаб чиқара бошлади. Йигит кўнмаган эди, шапалоқ еди. Бундан жаҳли чиқиб, Кларанинг қўлларидан маҳкам ушлаганча, бас қилишини сўраган эди, қиз ундан тез чиқиб кетишини талаб қила бошлади.

— Клара, мени ҳайдаясанми? Ахир аҳд-паймон қилганмиз-ку! Ахир сени севаман, нега буни тушунишни хохламайсан-а? Ишонасанми, агар ўл десанг, ўзимни ҳозирок ўлдираман. Тушун, менга сендан бошқаси керак эмас.

— Ростдан ҳам эсингни еб қўйибсан. Аҳмоқ, урушиб қолган бўлсақ ҳам ўша мени эрим-ку, қизларимнинг отаси, нега тушунмайсан? Икки болали аёлни бошингга ура-санми? Бор, йўқол энди. Бу ерга қайта қадам босма... Эзингни ҳам, мени ҳам қий-нама...

Темур асабийлашганча жаҳл билан ховлидан чиқиб кетди. Уйга келгач, бироз ўтирди-да, Кларага кўнгиноқ қилди. Аммо қиз у билан гаплашишни хохламади. Яна телефон қилиб, узр сўраган эди, Клара жаҳл қилиб ўчириб қўйди. Бундан кейинги кўнгиноқларига ҳеч ким жавоб бермади. Навбатдагисига гўшақни қизнинг онаси олиб, уришиб бергач, бошқа безовта қилмай, анчагача ҳовурини

босолмай ўтирди. Бироздан кейин яна телефон қилган эди, ўчириб қўйибди. Шундан кейингина ўрнига чўзилиб, хаёл суриб ётди-да, қандай қилиб ухлаб қолганини билмай ҳам қолди.

Тонг отгач, аввалига қизга жаҳл қилиб уни безовта қилгиси келмади. Ўз ишлари билан овуниб юрди-ю, бирок кун пешиндан ўтиб, кечга яқинлашган сари кайфияти йўқолиб, юрагини аллақандай алам кемира бошлади. Ахйир, чидолмай Кларага телефон қилди. Қиз гўшақни кўтарди, лекин унинг узрини эшитмаёқ ҳақорат қилганча, гапини тугатди. Энди Темур ўзини деярли бошқара олмай қолди. Сал нарсага туюқиб, асабийлашганча кунни бир амаллаб кеч қилгач, Кларанинг уйига йўл олди. Йўл-йўлакай озгина ичиб ҳам олди. Спиртли ичимлик зумда аъёбий баданини қиздириб, аллақандай тетиклик бахш эта бошлади.

Остонада Темурни кўрган Клара шу заҳоти эшикни ёпиб олди. Аксига олиб ота-онаси аллақачонга кетишган, уйда ўзи-ю, икки қизалоқдан бошқа ҳеч ким йўқ. Қизнинг бу қилиги яна йигитнинг асабини кўзгади. Шундай бўлса-да, ўзини босиб, ундан эшикни очишни илтимос қила бошлади. Аммо Клара бу сафар тўнини тескари қийиб олган эканми, эшик ортидан дағдаға қилишга тушди:

— Қанақа тушунмайдиган одамсан, ўзи? Бу ерга келма деб минг марта айтиш керакми сенга?! Йўқол, сени кўришни хохламайман.

— Клар, илтимос, мени кечиргин. Кеча бўлмасдан сени хафа қилиб қўйибман. Мени биласан-ку, кўпинча ўйламай гапириб юбораман. Сенсиз яшай олмаман, нима қилай, ахир?!

— Йўқ. Тинчгина уйингга кет. Мени ҳам эсингдан чиқар.

Қизнинг норозилигига қарамай, Темур эшикни очмасанг, бу ердан ўлсам ҳам кетмайман деб туриб олди. Ахйир, Клара эшикни очишга мажбур бўлди.

— Мана эшикни очдим. Нима дейсан?

— Кеча сени хафа қилганим учун ўзимни кечиролмаяман. Кечаси билан ухлаёлмадим. Шунга сендан кечирим сўрашга келдим. Мени кечир... Кел, ярашайлик.

— Оббо, ҳой инсон, сенга юз марта айтиш керакми, ўрта-мизда ҳеч нарса бўлмаган, бўлмайди ҳам. Нега тушунмайсан? Эримнинг қулоғига етса яхши бўлмайди.

— Эринг аллақачон сени ташлаб кетган-ку. Энди қайтиб булпти. Шунинг учун уни қўй, менга турмушга чиққин. Сендан илтимос.

— У бўлмаса, бошқаси бор. — Бошқаси бор? Ким экан? — Сенга нима? Хўжайинми-

сан? Ҳар қалай, сендан анча-мунча яхши одам. Терсам фақат ўшанга тегаман. Шовша, мен сенга нима учун ҳисоб беришим керак-а? Бу ерга бошқа келмагин дегандим-ку, нега бошимни қотираверсан? Ҳозирок уйингга кетман, отамни чақираман, адабингни бериб қўяди.

— Чақир, отангнми, бошқасини, менга фарқи йўқ. Ўлдирсанг ҳам бу ердан кетмайман. Менга фақат сен кераксан, сен...

Айни шу дамда телевизорнинг овози эшитилаётган хонадан Кларанинг эндигина 2 ёшдан ошган қизи чиқиб келди-да, онасининг этагига ёпишди.

Темурнинг кўзи қизалоққа тушиди-ю, илтижоли маънода Кларага юзланди:

— Мана шу қизингга ҳам, укасига ҳам ўзим оталик қиламан. Нега менга ишонмайсан?

— Ўв, қизимни орага қўшагини, хўпми? Сени унда ҳеч қанақа ҳақинг йўқ. Унинг ҳам, укасининг ҳам отаси бошқа одам. У ўлмаган, тирик. Бўлди, бошимни оғритиб юбординг, ҳозирок чиқиб кет.

— Мен ҳам яна қайтарман, ўлдирсанг ўлдир, аммо кечирмагунингча бу ердан бир қадам ҳам қўймайман. Хўш, кечирдингми? Ярашамизми?

Клара жавоб бермай, қизини зонага киритиб юборди-да, ўзи Темурни йўлақча бошлаб чиқиб, қўли билан кўча эшикни кўрсатди:

— Ҳозирок чиқиб кет. Йигит боши билан йўқ дегандек ишора қилди. Кларанинг тоқати-тоқ бўлди, шекли, тўсатдан унинг юзига бир тарсаки туширди. Буни кутмаган Темур шоша-пиша қизнинг қўлларидан ушлаганча, силкита бошлаган эди, Клара юқиниб, ўзини бўшашига ҳаракат қила бошлади. Улар шу тарзда ёқалашиб, ошхона томон ўтишди. Бир маҳал Кларанинг қўлида пичоқ кўринди. У пичоқни қачон, қаердан олди, Темур сезмай ҳам қолди.

— Яқинлашма, ўлдираман...

— Ўлдир, мен тайёрман, — Темур шундай дея кўкрагини тўғрилади-ю, қиз бу ҳолатдан довдираб қолганидан фойдаланиб, пичоқни ундан тортиб олди. Сўнгра, тигни қалтираётган қўллари билан кўкрагига қадади-да, — мана, ўлдирсанг ўлдир, аммо сендан воз кечмайман, — деди деярли хирриллаб. Клара бир унинг қўлларидида пичоққа, бир аланечук тарзда, хунук ялтирётган бежо кўзларига тикилар экан, кўнглига хавотир инди. Шу боис, ташқарига отилди-ю, улгурмади. Темур ўша ондаёқ қандай қилиб унинг қўлларидан маҳкам ушлаганча ўзига тортгани-ю, қўлидаги пичоқни қандай қилиб сермаб юборганини сезмай ҳам қолди. Ўткир тиг бир лаҳзада қизнинг нозик бўйинини кесиб ўтди. Зумда жароҳатдан қон отилиб чиқиб, Клара илтижоли қўлларини йиғитга тикканча ерга оҳиста қилибди. Темур шундагина

Равшан НАМОЗОВ,

Сурхондарё вилоят прокуратураси бўлим катта терговчиси

нима қилиб қўйганини пайқайди, аммо кеч эди.

— Нималар қилиб қўйдим-а, эх! Клара, нега бундай бўлди?... Эй, худойим. Энди нима бўлади?..

Темур шундай деб бошини ушлаганча хона ичида айланар экан, нима қилишни билмасди. Бир маҳал ўзига келгандек бўлди-ю, кўчага югурди. Уйи томон гарангсираб юриб борар экан, ҳозиргина юз берган ҳодисага ишонгиси келмас, буларнинг ҳаммаси гўё тушида юз бераётгандек эди. Бир маҳал нима иш қилиб қўйганини бутун борлиги билан ҳис этди-ю, юраги оракиб, даҳшатдан тўхтаб қолди деди.

Эшикдан ранги оқарганча кириб келган уқани кўрган опа қўриб кетди. Темур унинг саволларига жавоб бермай, тез маргмуш дорисидан топиб беришни сўраганда эса, баттар эсанкираб қолди.

— Тинчликми? Маргмуш-ни нима қилсан?

— Опа, Кларани ўлдирди қўйди.

— Нима?..

Опа бўлган воқеа ҳақида сўраб-суриштиргач, укаси қотилликка қўл уриб, энди ўзини ҳам ўлдирмоқчи эканлигини билиб, унинг қўлига озроқ пул берди-да, тоғасининг уйига жўнатиб юборди. Орадан кўп ўтмай хуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари кириб келиб, Темурни олиб кетишди...

Муҳаббатнинг кўзи кўр дейдилар. Темурнинг Кларага бўлган муҳаббати эса нафақат унинг кўзини, балки қалбини ҳам кўр қилган эди. Бу "сўқир"лик ёши эндигина 20 дан ошиб, катта ҳаёт остонасига қадам қўйган, олий ўқув юртида таълим олаётган йигитга анча қимматга тушди. Жиноят кодексининг 97-моддаси 2-қисмининг "ж" бандида назарда тутилган жиноятни содир этган Темур Қороев суднинг ҳукми билан 18 йил муддатга озодликдан маҳрум этилди. Бирок, гарчи турмуши унчалик ўшмаётган бўлса-да, ота-онаси учун жонидан ҳам азиз бўлган қизлари энди қайтиб келмайди. Кларанинг норасидалари-чи? Гарчи ота-оналари бирга яшамаётган бўлса-да, оналарнинг бағрида бировдан кам бўлмай ўйнаб-қулганча вояга етаётган бу қизалоқларни она меҳридан жудо қилган Темур улар ҳақда йўлаб кўрмадимми? Тергов даврида Клара-нин жонидан ҳам ортиқ қўрган-ию, болаларини ҳам ўза фарзандларидек кўриб, уларга оталик қилмоқчи эканлиги ҳақида қуноиб гапирганча, афсус чекаётган одамга ишониб бўладими? Начора, бўлган иш бўлиб ўтди, гишт қолпидан кўчди. Энди афсус чекишдан фойда йўқ.

Мамлакатимизнинг иқтисодий салоҳиятини, шак-шубҳасиз, қишлоқ хўжалигисиз тасаввур этиш қийин. Юртимизда қишлоқ хўжалиги соҳасини ривожлантириш, жаҳон илгор тажрибасини ўзлаштириш борасида қатор чора-тадбирлар амалга ошириб келинмоқда. Айниқса, соҳа тараққиётида муҳим ўрин тутадиган ташкилотлар масъулиятини янада ошириши ҳам ўз самарасини берапти. Аммо соҳада ўз вазифасини сунъий ёлғиз қилаётган мансабдор шахсларнинг учраб тургани ачинарли ҳолат.

Маълумки, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 19 майдаги "Нефть маҳсулотлари билан таъминлаш тизимини ва уларни сотишда ҳисоб-китоб қилиш механизминини янада такомиллаштириш тўғрисида"ги 225-сонли, 2004 йил 5 февралдаги "Маҳсулотлар, хом-ашё ва материалларнинг юқори ликвидлиги турларини сотишнинг бозор механизмларини жорий этишни давом эттириш тўғрисида"ги 57-сонли Қарорларида қатор талаблар белгиланган. Унга биноан, нефть маҳсулоти бўлган автобензин ёқилгиси учун 100 фоиз, дизель ёқилгиси учун 30 фоиз олдидан тўловлар амалга оширилиши кўрсатилган.

Лекин Фурқат Юсупов ҳукумат қарорларини ҳам назар-писанд этмай қўйди. Унинг "Ўзнефтьмаҳсулот" ДАК тизимидаги "Мароқанд нефть базиси" унитар корхонаси директори лавозимида ишлаб туриб, содир этган жинояти фикримизнинг тасдиқлайди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 8 ноябрдаги "2006 йилда қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкатлари)ни фермер хўжалиқларига айлантириш чора-тадбирлар

ри тўғрисида"ги Қарорига асосан ширкат хўжалиқлари тугатилга бошланди. Мазкур даврда ширкат хўжалиқлари томонидан олинган нефть маҳсулотларидан шакланган қарздорликлар бюджет маблағлари ҳисобидан қопланиши кўзда тутилди. Бу вазиятдан Фурқат Юсупов ва унинг бош ҳисобчиси Ҳакимбой Кубаевлар гаразли мақсадларда фойдаланиб қолишга киришдилар. Бунинг учун даставвал, Пастдаргом туманининг ширкат хўжалиқларини фермер хўжалиқларига айлантириш ва қайта ташкил этиш бўйича комиссияси аъзолари билан ўзаро "ҳамкорлик" ўрнатдилар.

Сўнгра юқоридаги "ҳамкорлик" бўйича 2006 йил 25 январда ширкат хўжалиқларини фермер хўжалиқларига айлантиришни қайта ташкил этиш бўйича комиссия номидан 17/24-сонли хатни чиқартиришга муваффақ бўлишди. Унга кўра, 2006 йил 27 март кунин Фурқат Юсупов корхонаси билан "Улугбек", "Бобур", "Зарафшон", "К.Тўраев", "Меҳнатобод" ва "Хончорбоғ" ширкат хўжалиқлари ҳамда "Оқдарё" ўрмон хўжалиги, "Гумбаз", "Хурмат исзат", "Дехқонобод", "Ясавий", "Пастдаргом", "Самарқанд", "Хончорбоғ" деҳқон фермер хўжалиқлари уюшмалари, "Бунёдкор", "Кимёгар" фермер хўжалиқлари ва "Челак" машина-трактор парки ўртасида жами 14 та қарздорликни ўтказиш ҳақидаги уч томонлама шартномалар тузилди.

Нафс домиди

Мазкур шартномаларда "Мароқанд нефть базиси" унитар корхонасининг "Улугбек" ширкат хўжалигидан бўлган 130 млн. 359,4 миң сўмлик, нефть базисининг "Оқдарё" ўрмон хўжалигидан бўлган 10 млн. 507,6 миң сўмлик дебитор қарздорлиги белгиланди. Фурқат Юсупов ҳужжатларга сохта маълумотлар киритиб, яъни қўшиб ёзиш орқали қарздорликларни ошириб кўрсатади. Хусусан, "Улугбек" ширкат хўжалигининг "Мароқанд нефть базиси" УҚДдан бўлган қарздорлигини расмий ҳужжатларда, шу жумладан, банк муассасаларига тақдим этилган инкасса талабномаларида 130 млн. 359,4 миң сўм ўрнига 140 млн. 867 миң сўм қилиб ўзгартиради. "Оқдарё" ўрмон хўжалигидан бўлган 10 млн. 507,6 миң сўмлик дебитор қарздорлигининг эса бюджет маблағлари ҳисобидан қопланишига эришади. "Улугбек" ширкат хўжалигига қўшиб ёзилган 10 млн. 507,6 миң сўмлик нефть маҳсулотлари талон-торож қилинади.

Биринчи "иш"дан руҳланган Фурқат Юсупов "Мароқанд нефть базиси" унитар корхонасининг "Бобур" ширкат хўжалиги, "Гумбаз" деҳқон-фермер хўжалиги уюшмасидан бўлган дебитор қарздорлиги қайд этилган расмий ҳужжат ҳисобланган уч томонлама шартномага тақдоран сохта маълумотлар киритди. Ўз наватидида сохта маълумотлар асосида тузилган шартномани корхона муҳри билан тасдиқлайди. "Гумбаз" деҳқон фермер хўжалиги уюшмасидан бўлган дебитор қарздорлигининг юқоридаги усулда, яъни бюджет маблағлари ҳисобидан қопланишига эри-

Расул Юлдашев,
Бош прокуратура бошқарма бошлиғи
уринбосари

шиб, қўшиб ёзилган 53 млн. 165 миң сўмлик миқдордаги нефть маҳсулотларини ўзлаштириб юборади.

Буларга қаноатланмаган Фурқат Юсупов корхонасининг "К.Тўраев" ширкат хўжалиги, "Дехқонобод" деҳқон фермер хўжалиги уюшмаси, "Бунёдкор" фермер хўжалиги, нефть базисининг "Ясавий", "Пастдаргом", "Самарқанд" деҳқон фермер хўжалиқлари уюшмаларидан дебиторлик қарздорликларини ҳам уч томонлама шартномаларга қўшиб ёзади. Шу тариқа миллион-миллион сўмлик нефть маҳсулотлари ҳавога совилади.

Хуллас, Фурқат Юсупов ана шундай қинғир йўллар орқали жами бўлиб 228 млн. 131,5 миң сўмлик нефть маҳсулотлари учун тўланиши шарт бўлган пул маблағларини растрата қилиш йўли билан талон-торож қилиб юборди.

Ҳар қандай жиноят бир кунмас, бир кун келиб юзага чиқади. Нефть маҳсулотларини ўзлаштирувчи кимсаларнинг ҳам сирини фож этилди. Улар томонидан етказилган зарарлар бугун нафақат нефть-газ соҳасига, балки қишлоқ хўжалигининг ҳам барқарор ривожланишига таъсир этмасдан қолмайди. Шундай экан, бундай қолатларга йўл қўймаслик ва ислохотларнинг бардавом боришини таъминлаш мақсадида нефть-газ ва бошқа тегишли корхоналарида доимий назорат ўрнатиб боришимиз лозим бўлади.

Қадриятга хиёнат

Сожида биринчи турмуш ўртоғидан ажрашганида маҳалла-қўй олдига анча вақт мулазам бўлиб юрди. Уша пайтлар шарм-ҳаё, аёлиқ ғурури деган туйғулар унинг кўнгили мулки эди. Иккинчи марта Мухтор Самаов билан ҳаётини боғлади. Фарзанди Музаффар отасиз ўсишини хоҳламади. Яна икки ўғил кўрди. 1994 йилда эри оламдан ўтган Сожиданинг меҳри пулга тушиб қолди. Унда бойлик орттириш илмини кучая борди. Энди у қалбига энг қадрили туйғулардан воз кеча бошлади.

Хеч замонда қарғага бўлбўл шерик бўлганми? Албатта, йўқ дейсиз. Сожида ҳам ўзидеки фикрлайдиган, ҳаётга нафсининг кўзи билан қарайдиган дугоналар доирасига қўшилди.

Бирлашган араб амирликларининг Абу Даб и ва Дубай шаҳарларига бориб келиш Сожида учун муаммо бўлмади. Бир ажнубийга тегиб олган Сожиданинг ишлари юришиб кетди. Абу Дабидидаги "Ал Мидаф Традинг" фирмасида аёллар кийим-кечаклари савдоси билан шуғуллана бошлади. Дубай "саёҳати"да таниш-билиш, ҳамкорлар орттирди. Яшашнинг хоризига хос "усул"ларини бутунлай ўзлаштириб олган Сожида ўзбек аёли эканлигини унутиб юборди. Паспортининг мuddати тўлганлиги муносабати билан Ўзбекистонга қайтганида ун йил илгариги Сожидадан халло ташқи қиёфа ҳам қолмаган эди. У аввалги тортичқоқ, уятчан, самимий Сожида эмас эди. Энди у аёллар кийим-кечакчини сотиш учун у бозордан бу бозорга югурмайди, телефон орқали савдо қилади. Товар ҳам анойи эмас. Илоҳи борича араб меҳмонхоналарида шов-шув бўладиган, "маҳсу"с" мижозларга совғаликка арзийдиган қизлар бўлиши керак. "Товар" билан таъминлайдиган, қизларни Дубайга олиб ўтишга ёрдам берадиганлар ҳам бегона эмас. Ассий шериги унинг ўғли Музаффар, холавачаси Мўмина қизларни топишда оёқ қўли чаққон.

2010 йилнинг бошларида

Дубайга қайтишга тайёргарлик кўраётган Сожида холавачасининг таширидан хурсанд бўлди.

— Дубайга куруқ қўл билан кетаман шекилли, деб ич-этимни еб турувдим. Товар толгансиз чамамда.

— Мани биласан-ку, — деди ёши бори жойга бориб сочларига оқ оралаган Мўминаноҳон ярашмаган тавозе билан тиржайиб. — Хоразмлик раққоса Азиза илтимос қилаяпти. Воб-кентлик бир қизча бор экан.

— Олиб кетиш осон иш эмас. Виза, йўл харajatлари... Ўзингиз биласиз. Енг шимариб ишга киришган Сожида анчамунча харажат ҳам қилиб қўйди. Аммо бирдан савдога қўйилган қиз айниди.

— Нега асабингни бузасан?! Ҳозир нима қўп эрдан чиққанлар кўп. Керак бўлса қизимни олиб бординг деб турган оналар бор-ку, — тасалли берди у.

— Мен қилаётган харажатлар... — Дубайга олиб ўтганидан сўнг улар сен учун тайёр чўри, қул. Хоҳлаганинчга ишлатишинг мумкин.

Хола-жиян Ғиждунонга бориб бозор айланиб, зиёфат-зарофат билан кўнгили хушлиқ қилишди. Қайтишда Мўмина киз топиб бўйича "координаторлари" Замира Зиёева билан телефон орқали боғланди.

Когонлик бу аёлнинг "қиз бозор"ида ўз ўрни бор. Бу йўқловдан боши осмонга етган Замира "бемалол қолаверинглар, товар тайёр", деди.

Когон шаҳридаги "Соҳибкор" бозоридан номига кийим-

Хайрулло ҲАСАНОВ,
Бухоро вилоят прокуратураси
бўлим бошлиғи
Моҳира ШАКАРОВА,
журналист

кечак сотадиган Замира Зиёева аслида "қиз овлашни" касб қилиб олганини атрофдагилар билмасди. Нахотки, бир неча невараларнинг бувици шундай разилликка қўл урса? Икки дунёсига ўт қўяётганини билмайдими бу аёл?

Нигора ҳам бозорда фаррошлик қилади. У турмуши бузилган, шароити оғирлиги, ота холисига ҳам сиймага қолаётганини бир сўхбат орасида Замирага айтиб ўтди. Шундан сўнг Замира бувиининг бир-икки "сепанс"ида бўлди-ю Дубайни қандай оруз қилганини, Сожиданинг тақлифларига қандай рози бўлганини билмай қолди.

— Фоҳишалик билан шуғулланишингни биласанми? — деди Сожида ярим пўписа аралаш.

— Биламан, — жавоб берди Нигора. Аммо шу он юраги увишиб кетди. Фоҳишалик деган бир сўз катта харсанг тошга айланиб кекса ота-онаси, норасида гўдаги, тоғ келбатли акаларини босиб, янчиб келатгандек сесканиб кетди.

— Дубайга етиб борган, аввал бўйинингдаги қарзинг — 15 миң АКШ долларини ишлаб берасан. Кейин ўзингга. Бир йил деганда уй, машина, истаганинчга бойлик орттиришга имкон бўлади.

Сожиданинг оғзидан чиққан "имкон" сўзи нафсага айланиб, Нигоранинг кўнгилига кириб олди.

— Р...о...зиман!
Тез орада иккинчи қиз Шохида ҳам топилди. Унга ҳам йўл-йўриқ, пулнинг кучи, шохона ҳаёт ҳақида Замира опа ўтказган сўхбатлар таъсир қилди.

— Бораман, — бу Шохиданинг яқуний хулосаси эди. Мўмина Сафоева, Замира Зиёева ҳам одам савдосидан ўз "улуш"ларини олиб, яна қиз излашга киришди.

Сожида Дубайга самолётда, қизлар ва Музаффар Қозогистон орқали манзилга етишни режалаштирдилар. Айни шу пайтда Бухоро вилоят ички ишлар бошқармаси тергов гуруҳи ҳам режа тўзаётганини ҳеч ким ҳаёлига келтирмаган эди. Поезд Тошкентга кириб тўхташи билан Сожиданинг кўнгили безовталанди. Бухоро шув ерғача келдик. Бу ёғига... Алишер айтган йўл қулай — Майский постидан

тинггина ўтиб олсак марра бизники. Қозогистондан Қирғизистонга, Бишкеккача етишса у ерда одам савдоси занжирининг давоми — Нурбек ва Азизлар кўмаклашишдан Сожида Саидалиева умидвор эди.

Вилоят ички ишлар бош бошқармаси ишонч телефониға қўлинган қўнғирқондан кейин хуқуқни муҳофаза қилувчи идоралар ходимларининг саъй-ҳаракати тўғрисида ўртага ғайринисоний йўллар билан бойлик тўппаш мақсадида бораётган кимсаларнинг кирдикорлари фож этилди.

Суд залида буш эғиб турган Сожида Саидалиева арзизмаган пулга нафақат ўз ор-номусини, балки аёл, миллат шаънини оёқ ости қилганини панжара орти ҳаёти давомида ўйлаб кўрармикан?..

Одам савдосига шерикликка танлаган ўғли Музаффарнинг келажаги, невараларнинг тақдирини, авлод-аждоғлари номига иснод келтиргани учун виждони қийналармикан?

Мўмина Сафоева, Замира Зиёеваларчи? Уларнинг олтимш ёшда "онахон", "бувижон" дея қадр топиши, айтадиган сўзлари ҳикмат, ҳаёти ибрат бўлиши ўрнига йимондан айрилиб фахш йўлини ёқлаб гуноҳи қамбағил қўл уришлари уят эмасми?

Дубай ҳаётини орзу қилиб йўлга отланган, бугун жабрланувчиға айланган Шохида ҳамда Нигораларчи? Нахотки, улар тимсолдида ўзбек аёли деган ном туршишни, не-не даҳоларини дунёга келтирган буюк зотлар маънавияти, қадриятларига хиёнат қилаётганларини англашмади? Она фарзандлар обрусини, шажаранинг ор-номуси, ғурури. Улардан ҳам кўпроқ эл-авлодлари, фарзандлари маҳалла-қўй олдига юзлари шувут бўлишини ҳисобга олиб, мақолада жиноятчи ва жабрланувчиларнинг исм-фамилиясини ўзгартириб бердик.

Ҳеч бир фарзанд онаси тўғрисида боши эгик, кўнгили ўқисиб бўлмасин. Зеро, наслу насаби тоза, ориятли кишилар, дея эътироф этилиши ҳам инсон учун шарафдир.

— Боламинг айби нима эди? Касб-корли, вақтини беҳуда ўтказмайдиган болагинининг бировга нима ёмонлиги бор эди?! Ўзига ганим ортирдиган эмасди-ку?! — жонсиз ётган боласини кучоклаганча нола қилди онаизор. — У ҳали ҳаётда ҳеч нима кўрмаганди-ку?! Тушангага киришга улгурмаган жигарпоранинг ёш умрини ҳазон қилганларнинг уйи куйсин, уйи куйсин!

— Расулни ўлдирмаман! Ўглини чавақлаб ташлайман! — аламдан бошини қаерга уришни билмаётган ота кўчага югуради. — Боламинг хунини оймай қўймайман!

Кўшниллар "хай-хай" логанча унинг ортидан югуришди:

— Уни ўлдирганинг билан боланг қайтиб келармиди?! Ундан кўра, ўғлингнинг хотира-сига дуои фотиҳа қил! Аллоҳдан охирати обод бўлишини сўра! Нима ҳам қиласан, кўргулик экан. Расулнинг ўзи ҳам, уйдагилар ҳам бир аҳвол бўлиб ўтиришгандир шундоқ ҳам...

Она ҳам, ота ҳам, гамдан юраги минг пора бўлганча дод-фарёд уради. Ичкиликни ўйлаб топганларни-ю, уни ич-га, ўзигини йўқотиб, ваҳ-шийга айланган қотил ва унинг шерикларини қаргайди:

— Болагини қаро ер қаърига тиккан нобақорлар асло ёруғ кун кўрмасин, илоий!

Уларга қўшилиб эл-улус ланъат ўқийди гумроҳ бандаларга.

Бу ёқда...
"Уша куни нимагайм ичдим, — рутубатли қамоқхонанинг адоқсиз тунарида надомат чекади Расул. — Аслида байрам ҳам эмасди... Маҳалладаги тўй баҳона сахарги ошдан сўнг бир-иккита оғайниларнинг қистови билан йиғилиб, улфатчилик қилдик... Кейин... кейин эса..."

Кейин эса ошниси Аъзамнинг "ҳасрат дафтари" очилиб кетди:

— Абдулхай устага дарвоза буюртириб қўйганим қачон эди, ҳалигача битириб бермайдди. Бўлмаса, пулини ҳам бериб қўйганман. Бу ёқда отам кетиб. Худо кўрсатмасин-у, у бошқа бир нима бўлса, дарвозаси йўқ ҳовлидан чиқараманми?

— Ўзига учраб, вазиятни айтмадингми? — аввалига унинг гапига эътибор бермай, совуқ-қонлик билан сўради Расул.

— Айтдим, ҳар сафар бир нималарни баҳона қилишни қўймапти... — ана ҳасратини давом эттирди Аъзам. — Энди бориб ёқасидан олмасам бўлмайди чоғи... Жа-а ҳаддидан ошиб кетди, ўзим...

Расулнинг одатда бировларнинг ишига аралашиб, таниш-ноташи билан ҳам мушталлашиб кетаверишини қишлоқ-

дошлари яхши билишар, аввал ҳам зўравонлиги, мурасасизлиги касрига икки марта қамалиб чиққанди. Шу тобда унинг ичига кирган ароқ янги нағмалар сари ўндай бошлади.

— Юр, ҳозир ўша устани топамиз. Агар "заказ"ингни битирмаган бўлса, танобини тортиб қўямиз! — деди Расул шитоб билан ўрнидан тураркан. — Қанақа уста экан, бировнинг пулини олиб ҳам ишини битириб бермайдиган, бир кўриб қўйайлик-чи!

Аъзам оғайнисининг феълни яхши билгани учун унинг шадх билан йўлга тушганини кўриб, тўхтатмоқчи бўлди:

— Бугун эмас, эртага борайлик ўша устаникига. Ҳозир қайфимиз бор. Яна қизиққонлик қилиб, жанжаллашиб юрмайлик...

— Э-э, нега жанжаллашамиз?! Агар дарвозани битирмаган бўлса, пулингни олиб, бошқасига "заказ" қиламиз... Ҳозиргача битириб бермаган уста ақин қулларда битирмаса керак...

Икки оғайни устасонага кириб боришганда Абдулхай иш билан қавқадир кетган, шоғирди Зокир дарвоза қисмларига ишлов бериш билан банд эди. У Расулнинг узоқ қанчандоши ҳам эди.

— Мен дарвоза битган-битмаганини билмайман, уста кечроқ келадилар, — деди у мехмонларнинг муддаосини эшитар экан. — Агар ишингиз зарур бўлса, қўл телефонига кўнгирик қилинг.

Расул бу гапдан биров асабийлашган бўлса-да, ёш болага тенг келгиси келмадими, индамади. Аъзам эса Абдулхайга кўнгирик қилишга тушди: — Уста, қаердасиз? Биз устасонангизда кутиб турибмиз...

Мирзохид ТҲИЧЕВ,
Наманган вилоят прокуратураси бўлим бошлиғи
Нилуфар НИЁЗОВА,
«Нуқид»

Йигитлар югуриб келиб, уларни ажратиб қўйишди.

— Нега устани ҳақорат қиласиз? — Зокир ширакайф мехмонларнинг қилмишидан аччиқланиб, Расулга ёвқараш қилди. — Агар яна бу ерга маст ҳолда келсангиз, ўзингиздан қўринг!

— Ни-ма?! — эндигина машина тўхтатиб, унга чиқиб кетётган Расул тушиб, Зокирни қувлашга тушди. — Ўзингдан каттага гап қайтариш қанақа бўлишини ҳозир кўрсатиб қўяман!

Зокир ёш эмасми, югурганча бир зумда қаергадир гойиб бўлди. Расул эса газабдан ўзини қўярга жой тополмай, ер тепинганча машинага ўтириб, ўғлига кўнгирик қилишга тушди:

— Акрам, қаердасан? Ҳозирок Азаматнинг ўғли Зокирни топиб, гузардаги ошхонага олиб бор!

— Тинчликми, дада? — Расулнинг дабдурустдан газаб билан кўнгирик қилишидан ташвишга тушиб сўради ўғли. — Шу тобда Зокир нима учун керак бўлиб қолди?

— Сўраб нима қиласан? — Расул жahl билан ўғлини ҳам уришиб берди. — У кўпчиликнинг ичиде мени ҳақорат қилди. Шаънимни оёқ ости қилди, тушундингми? Ҳозирок уни топиб, мен айтган ерга олиб бор!

У шундай дея телефонини ўчирар экан, ҳайдовчига буюрди:

Қимматга тушган севги

Анджондан Тошкентга иш излаб келган Қосимжонга эртаси кунёқ омад қулиб боқди. Бунга қаранг-ки, Чилонзордаги бувисидан қолган мерос уйни таъмирдан чиқаришни тақдир қилган қизнинг ўзи ҳам кўҳликка экан. Қосимжон тезда уйни бориб кўрган, шартлари билан қизиқиб, ҳақини ҳам келишиб олди. Иш баҳона тез-тез учрашадиган бўлишди. Йигит қизни ёқтириб қолган бўлса-да, унинг украинлик эканлиги юрагини хижил қилар эди.

Орадан кунлар, ойлар ўтди. Қулларнинг бирида Таяна Украинга кетишини айтиб қолди. Бу гапни эшитган йигит, энди гапни чўзиб ўтиришдан фойда йўқлигини фахмлаб, унга турмуш қуришни таклиф қилди.

Бундай таклифни кутмаган қиз аввалига шошиб қолди. Бироз ўйлангича, секингина гап бошлади:

— Севинишни биламан. Мен ҳам сени севиб қолганман. Аммо ота-онанг никоҳимизга розилик беришмайди.

Бунга ўзинг ҳам яхши биласан. Шунинг учун мен тинчгина ватанимга қайта қолай... Мени тўғри тушун...

Бирок, Қосимжон севгилисидан воз кечолмади. Бир амаллаб ота-онасидан розилик олиб, қизни ҳам унга турмушга чиқишга кўндирди. Кўп ўтмай кичикроқ бўлса-да, тўй бўлиб ўтди. Бир ҳафта ўтган, куёв бола паспортида хорих мамлакатларига чиқиш учун визанинг расмийлаштирилмаганлигига қарамай, хотини билан Ўзбекистондан Симферополь шаҳрига учиб кетди. У ердан эса яна белгиланган тартибни бузиб, қонунга хилоф равишда Саудия Арабистони давлатининг Макка ва Мадина шаҳарларига ҳам бориб келди.

2004 йилнинг декабрида фарзандли бўлишди. Йигит ота-онасидан хабар олиш учун йилда бир ёки икки марта-ба келиб-кечиб турарди.

Қулларнинг бирида Қосимжоннинг қўл телефони жиринглаб қолди.

— Алло, ўғлим яхшимсан?

— Эшитаман. Ким бу?

Алишер ОЛИМОВ,
Тошкент авиация транспорт прокуратураси ўринбосари
Гули ХОЖИБОЕВА,
"Нуқид"

— Дадангман. Уйга қачон келасан? Онанг, укаларинг сени соғиниб кетишди-ку? Келишимиз билан кичкинтой яхшимми? Келай демасан-а?! Аянг ҳар кунни йиғлаб, юрагини эзиб юбораяпти. Олдимизга қўчиб келсаларинг бўлмайди? Энди ўзимиз бормоқчимиз. Манзилнинг тўлиқ айтсанг бўлди.

— Дада, хавотирланманг. Ўзим шу ойда бориб қолсам керак. Ушунда гап-лашиб оламиз. Аямга айтинг, йиғлама-синлар...

2010 йил 16 декабрда Тошкент аэропортида хизмати ўтаётган ҳуқуқни муҳофаза қилувчи орган ходимлари қонунга хилоф равишда хорихга чиқиб, "Симферополь-Тошкент" йўналишидаги рейс билан пойтахтга учиб келган

— Гузардаги ошхонага ҳайда!

Улар йўл-йўлакай қассобхонадан гўшт ва ошга керакли масалликлар харид қилиб, ошхонага етиб келишганда, Акрам Зокир билан кутиб турарди.

— Ҳа, йигит?! Буларга тутқич бермайман, деб ўйлаганмидингиз? — кўзи қонга тўлганча ўшқиршишга тушди Расул. — Сен ким билан ўнақишаётганингни, кимни ҳақорат қилганингни биласанми ўзи?!

— Мен ҳеч кимни ҳақорат қилганим йўқ, — тўнғиллади Зокир. — Устозимни ботириб, сабабсиз ташланганингиз учун тартибга қайтишим, холос...

— Ие, сен мишиқи, ҳали отангдан ҳам катта одамга ақл ўргатадиган бўлдингми? Шунанга зўрмисан? — Расул шундай дея келиб, Зокирнинг юзига тарсаки тортиб юборди. Бу ҳам қамлик қилгандек, мувозанатини бошқара олмай ерга йиқилган йигитни уриб-қалтаклашга тушди. — Ҳозир сенга зўрлик қанақа бўлишини ўргатаиб қўяман!

У шу тобда ичкилик таъсирида ўзини, ўзигини унутган, инсонийлик туйғуларни ўрнини эгаллаб олган қабиҳлик қизини буткул кўр қилиб қўйганда. Ақс холда, "Бу болани шу тарзда ураверсан, ўлиб қолади-ку", дея ўзини ўнглаб олган, етказган жароҳатлари қучайиб кетмаслиги учун уни шифохонага олиб борган бўларди. Афсуски, шу тобда Расулга раҳм-шафқат ботулни бегона, вужудига ин қуриб олган ёвузлик уни жирканч ишлар сари ўндарди.

Атрофдагилар аввалига бир "ишқал"га аралашиб қолмаслик учун ўзларини четга олишди. Вазият жиддийлашиб, зўравон ҳадеганда Зокирни қалтаклашини қўймаган, орага тушиб, уларни ажратди. Бирок, бу паллада йигит қонга беланган холда, ҳушсиз ётарди.

Афсуски, Зокирни тезлик билан шифохонага олиб бориш ҳам фойда бермади. Олган жароҳатларининг оғирлиги боис, касалхонада вафот этди.

Мазкур ҳолат юзасидан Расул Паттаевга нисбатан жиноят иши қўзғатилиб, у суд ҳукми билан узоқ йилга озодликдан маҳрум этилди. Қотил қилмишига яраша жазосини олди. Бирок кўнгилларида бир алам қолди. Бу ҳам бўлса, фарзанд доғи! Боласининг истиқболини ўйлаб, эрта-индин келини олиш орузидики оёқларнинг нолалари адоқсиз. "Ўғлим ортимда қолади, ўлганимда иззат-ҳурмат билан кўмади", дея ният қилган отанинг ҳасратлари чексиз. Афсус, минг афсус, энди бу дил ярасини ҳеч нима даволай олмайди.

Р.С. Қахрамонлар исм-шарифи ўзгартирилган.

Қосимжон Мирзохидов(исм-фамилиялар ўзгартирилган)ни тўхтатишда ва ушбу ҳолат юзасидан Ўзбекистон Республикаси давлат чегарасини бузганлиги ҳақида баённома тузилди.

Шунингдек, суриштирув чоғида у Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 6 январдаги қарори 1-иловасининг тегишли бандларига асосан чет элга бориш учун республикамизга фуқаролари учун белгиланган анкета-аризани тўлдирмаганлиги ва паспорти билан турар жойи бўйича ички ишлар органларига мурожаат қилмаганлиги аниқланди.

Мазкур ҳолат юзасидан жиноят иши қўзғатилиб, Қосим Мирзохидов айбига тўлиқ иқдор бўлди.

Суд уни Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг тегишли моддасида назарда тутилган жиноятларини содир этганлигида айбдор деб топиб, энг кам ойлик иш ҳақининг йигирма баравари миқдорда жазима жазоси тайинланди.

Жиноят ҳайси турга мансуб бўлмасин, ўз номи билан жиноятдир. Фақат, ҳар қандай қонунбузарлик ортида жавобгарликнинг муқарраллигини унутмасак, бас. Инсон хисларга эмас, ақлига бўйсиниб иш кўргани маъқул.

Халқ фаровонлиги, Ватан раванқи йўлида

Давлатимиз раҳбари раҳнамолигида юртимизда бозор иқтисодиётига мос равишда барқарор ва самарали фаолият кўрсатувчи банк тизимини вужудга келтириш вазифаси мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ иқтисодий сиёсатимизнинг энг муҳим ва устувор йўналишларидан бири этиб белгиланди. Бир сўз билан айтганда, Юртбошимиз томонидан ишлаб чиқилган иқтисодий тараққиётнинг "Ўзбек модели" натижасида республикамизда макроиқтисодий барқарорлик таъминланди ҳамда мустақкам банк тизими шаклланди.

Бугунги кунда иқтисодиётимизнинг бошқа соҳаларида бўлгани каби банк тизимида ҳам улкан ишлар амалга оширилмоқда ва бир қатор ютуқларга эришилган. Жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози даврида кўплаб давлатларда йирик банклар инқирозга юз тутган бир пайтда мамлакатимиз банк тизимида ижобий ўрнатилган эришилганлиги дунё ҳамжамияти томонидан эътироф этилмоқда. Хусусан, 2010 йил 30 августда "Moody's" халқаро рейтинг агентлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси банк тизимининг ривожланиши истикболлари "барқарор" деб баҳолангани ва бугунги кунда мамлакатимизнинг 15 та тижорат банки "Fitch ratings", "Moody's" ва "Standard & Poor's" каби етакчи халқаро рейтинг агентликларининг "барқарор" деган рейтинг даражасига эга бўлгани Ўзбекистон банк тизимининг халқаро миқёсдаги нуфузи янада ошди бораётганлигини тасдиқлаб турибди.

Мамлакатимиз банк тизимининг барқарорлиги аҳолининг ушбу тизимга бўлган ишончининг тобора ортиб боришида муҳим аҳамият касб этмоқда. Шу ўринда Ўзбекистон Республикасининг "Фуқароларнинг банклардаги омонатлари кафолатлари тўғрисида"ги Қонунига мувофиқ республикада аҳоли омонатларининг кафолатлангани ва "Фуқароларнинг банклардаги омонатларини кафолатлаш жамғармаси" ташкил этилганлигини алоҳида таъкидлаш зарур.

Бугунги кунда барча тижорат банклари мазкур Жамғарманинг аъзоси ҳисобланади. Жамғарманинг асосий мақсади агар тижорат банки тўлов қобилиятини йўқотиб, ўз мажбуриятларини бажара олмаган, яъни банкротликка учраган тақдирда, унга қўйилган омонатлар алоҳида тўлиқ қайтарилишини таъминлашдан иборат.

Ушбу йўналишда тижорат банклари фаолиятининг рағбатлантирилиши борасида амалга оширилаётган ишларни ҳам алоҳида қайд этиш зарур. Хусусан, Президентимизнинг 2008 йил 31 октябрдаги "Аҳоли омонатларини жалб қилиш бўйича республика тижорат банклари ўртасида танлов ўтказиш тўғрисида"ги Қарори аҳолининг бўш пул маблағларини омонатларга жалб қилишга оид тижорат банклари фаолиятини рағбатлантиришнинг янги босқичини бошлаб берди. Аънанавий тарзда йил якунлари бўйича аҳолининг бўш пул маблағларини омонатларга жалб этиш юзасидан тижорат банклари ва уларнинг барча бўлинмалари ўртасида бир неча номинация бўйича танлов ўтказилиб келинаётганлиги аҳолига қулай омонат турлари жорий этилишига туртки бўлмоқда.

Ўтган йили аҳолига миллий валютадаги 300 дан ортиқ ва хорижий валютадаги 100 дан зиёд омонат турлари тақлиф этилиши натижасида банк тизимининг ресурс базаси мустақкамлашди, йил якунлари бўйича банклардаги аҳоли омонатларининг ҳажми 1,5 баробарга ошди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, жаҳон молиявий-иқтисодий инқирози даврида мамлакатимиз банк тизими нафақат барқарорлигини кўрсатди, балки Юртбошимиз раҳбарлигида ишлаб чиқилган, 2009-2012 йилларга мўлжалланган инқирозга қарши чоралар дастури доирасида ушбу инқирознинг салбий оқибатларининг олдини олиш борасида ҳам муайян ишларни амалга оширди. Жумладан, тижорат банклари бир қатор банкрот корхоналарини ўз балансида олиб, уларнинг фаолиятини қайта тиклаш борасида ҳам салмоқли ишларни амалга оширганлиги эътиборга моликдир. Хусусан, банклар балансида берилган 147 та

банкрот корхонанинг 140 тасида ишлаб чиқариш қайта тикланди, уларнинг 64 таси янги инвесторларга 663 млрд. сўмга сотилиб, ушбу корхоналарни модернизация қилиш ва технология жиҳатдан қайта жиҳозлаш учун 156 млрд. сўм миқдорда инвестиция йўналтирилди ҳамда 21 миңдан ортиқ юртдошларимиз янги иш ўринлари билан таъминланди. Қайта тикланган корхоналарда ишлаб чиқариш ҳажми 460 млрд. сўм миқдорда бўлиб, умумий қиймати 165 млн. АКШ долларидан ортиқ хар хил маҳсулотлар экспорт қилинди.

Шу билан бирга, бугунги кунда банклар мамлакатимиз халқ ҳўжалиги учун муҳим бўлган инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш билан бир қаторда иқтисодиётнинг муҳим тармоғи бўлган аграр соҳани янада ривожлантиришга баҳоли қудрат ҳисса қўшиб келмоқда. Хусусан, фермер ҳўжаликлари ва машина-трактор парklarини қишлоқ ҳўжалиги техникаси билан жиҳозлашда тижорат банклари кредитлари муҳим аҳамиятга эгадир. Масалан, биргина ўтган йил давомида фермер ҳўжаликлари ва МТПларга техника воситалари сотиб олиш учун 157 млрд. сўм миқдорда кредитлар ажратилди.

Шунингдек, фермер ҳўжаликлари ерларини экишга тайёрлаш, экинларни парварши қилиш, минерал ўғитлар ва ёқилги харид қилиш ҳамда ҳосилни йиғиб-териб олишлари учун ўтган йилнинг ўзида 1 трлн. сўмдан ортиқ имтиёзли кредитлар ажратилди.

"Биз 2010 йилда давлат эҳтиёжлари учун пахта ва галла этиштириш мақсадида "Микрокредитбанк"нинг Қарши филиалидан 149 млн. сўм имтиёзли кредит олиб давлатга 450 тонна пахта ҳамда 206 тонна галла сотдик, йил якунида эса 137 млн. сўм даромад олдик", - дейди Қашқадар вилоятининг Фузур туманидаги "Бурхон" фермер ҳўжалиги раҳбари Бўрибой Қораев.

Жорий йилда ҳам пахта ва галла хирмонларимиз ўтган йилдагидан-да кўпроқ бўлишига ўз улушини қўшиб мақсадида банкларимиз имтиёзли кредитлар ажратмоқда ҳамда Марказий банк томонидан берилган тавсия ва кўрсатмалар асосида чигит экишда қатнашадиган механизаторлар, деҳқонлар ҳамда ҳосилни йиғиштириб олишда иштирок этадиган ҳашарчиларни вақтида нақд пул билан таъминлаш учун банкларда нақд пул захиралари тўлиқ яратилди.

Шу билан бирга, республикада чигит экилишидан тортиб, то ҳосил йиғиштириб олингунга қадар бўлган жараён учун олдиндан тайёргарлик қўриш мақсадида хар бир тижорат банки ҳамда Марказий банкнинг ҳудудий бош бошқармалари томонидан амалга оширилаётган вазифалар бўйича комплекс чора-тадбирлар режаси ишлаб чиқилиб, унинг ижроси устидан қаттиқ назорат ўрнатилди.

Тижорат банклари томонидан иқтисодий тараққиётимиз таянчи бўлган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш, керакли ахборот-маслаҳат хизматлари кўрсатиш масалаларига алоҳида эътибор қаратилаётганини алоҳида таъкидлаш ўринлидир. Аниқ рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, биргина ўтган йилнинг ўзида мазкур соҳа вақилларига ажратилган кредитлар 2 трлн 700 млрд. сўмни ташкил этган бўлса, жорий йилда ушбу йўналишга барча молиялаштириш манбалари ҳисобидан ажратилаётган кредитлар ҳажми камида 1,3 баробарга оширилиши кўзда тутилган.

Шунингдек, мамлакатимизда халқаро молия институтларининг кредит линиялари ҳисобидан тадбиркорларнинг инвестицион лойиҳаларини молиялаш-

тириш борасида кенг қамровли ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, жорий йилда Хитой тараққиёт банки, Словакия Эксимбанки, Германия "KfW" тараққиёт банки, Ландесбанк, Коммерцбанк, Осие тараққиёт банки, Хусусий секторни ривожлантириш ислом корпорацияси каби халқаро молия институтларининг 112 млн. АКШ долларидан ортиқ миқдордаги кредит маблағлари соҳа субъектларининг лойиҳаларини молиялаштиришга йўналтирилишини алоҳида қайд этиш жоиз.

Бу жараёнда асосий эътибор озиқ-овқат ва ноозиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш, хизмат кўрсатиш соҳасини кенгайтириш, аёллар тадбиркорлигини ва оилавий бизнесни ривожлантириш, умуман олганда халқимиз фаровонлиги ва юртимиз иқтисодиётини янада мустақкамлашга хизмат қилувчи лойиҳаларни маблағ билан таъминлашга қаратилади. Бу борада Президентимизнинг 2011 йил 7 февралдаги қарори билан тасдиқланган "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" Давлат дастурининг ижроси доирасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кредитлаш, шу жумладан, микромолиялаш механизмлари янада такомиллаштирилмоқда.

Бундан ташқари, тадбиркорларга яратилган қулайликлар, айниқса банк хизматларининг фойдаланишда белгиланган имтиёزلарни кенг оммага етказиш борасида қатор чоралар қўрилмоқда. Хусусан, республикамизнинг олис, шунингдек, ортиқча меҳнат ресурсларига эга бўлган туман ва шаҳарларда Марказий банк ва тижорат банкларининг масъул ходимлари, маҳаллий кенгаш депутатлари ва ҳокимлик вакиллари, кичик бизнес субъектлари, шу жумладан, тадбиркор аёллар, фермер ҳўжаликлари вакиллари ҳамда касб-ҳунар коллежларининг битирувчи ёшлари иштирокида амалий семинар-ўрашувлар мунтазам ривожлантирилмоқда.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, Марказий банк ҳамда Ўзбекистон Либерал демократик партияси ҳамкорлигида "Диплом билан бизнесга" лойиҳаси доирасида касб-ҳунар коллежлари битирувчилари учун Президентимизнинг "Таълим муассасаларининг битирувчиларини тадбиркорлик фаолиятига жалб этиш борасидаги қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги Фармони ҳамда "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" Давлат дастури ижросини ўз вақтида сифатли қилиб таъминлаш мақсадида замонавий билим ва касб-ҳунарларни эгаллаётган, юртимиз раванқи учун масъулиятни ўз зиммасига олишга қодир бўлган, ҳаётга дадил қадамлар билан кириб келаётган ёшларимизни кичик бизнес ва тадбиркорлик фаолиятига кенгроқ жалб этишга қўмлаштириш ҳамда ёшларда тадбиркорлик ва ишбилармонлик қўнимчаларини шакллантиришга қаратилган махсус ўқув курсларини ташкил этиш режалаштирилган.

Махсус ўқув тадбирлари жорий йилнинг апрел-май ойларига республиканинг барча минтақаларида ўтказилади ҳамда махсус ўқув сертификатларига эга бўлган ёшларнинг бизнес лойиҳаларига тижорат банклари томонидан имтиёзли кредитлар ажратилади. Мазкур имтиёзли кредитлар касб-ҳунар коллежлари битирувчиларининг ўз билим ва малакаларини ҳаётга таъбиқ этиши, қолаверса, жамиятда муносиб ўрин эгаллаши учун етарли шарт-шароит ва қулай имкониятлар яратди.

Жорий йилда мамлакатимиздаги 1536 та касб-ҳунар коллежларининг 450 миңдан ортиқ битирувчилари орасида тадбиркорлик фаолиятини йўлга қўйиш истагида бўлганлари учун тижорат банклари томонидан 22 млрд. сўмдан ортиқ имтиёзли микромолиявий хизматлар кўрсатилиши режалаштирилган.

Бундан ташқари, Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 19 майдаги "Тижорат банкларининг кичик тадбиркорликни ривожлантиришда қатнашишини рағбатлантиришга доир қўшимча чора-

Азамат ҚОСИМОВ,
Ўзбекистон Республикаси Марказий банки
Департамент директори ўринбосари

тадбирлар тўғрисида"ги Қарори асосида тижорат банкларидан имтиёзли кредитлаш махсус жамғармаси ташкил этилган бўлиб, жамғарма маблағларини қўлайитириш бўйича қатор ишлар олиб борилмақда. Мазкур жамғармадан бериладиган кредитлар Марказий банк қайта молиялаштириш ставкасининг 50 фоиздан ортиқ бўлмаган устама асосида ажратилиши белгиланган.

"Мен ўтган йили қурилиш материаллари ишлаб чиқариш учун "Ипотекабанк"нинг Термиз филиалидан 50 млн. сўм миқдорда йиллик 7 фоиз устама билан имтиёзли кредит олдим, - дейди Сурхондарё вилояти Бойсун туманидаги "Жаҳон" масъулият чекланган жамияти раҳбари Илёс Луффуллаев. - Натижада 7 нафар фуқаро ўзи билан таъминланиб, корхонамиз йилни 40 млн. сўм фойда билан якунади. Биз каби мамлакатимизнинг олис, тоғли туманида жойлашган тадбиркорларга Юртбошимиз гамхўрлигида банк тизимида яратилаётган имтиёزلар, яхши кўрсаткичларга эришимиз, четга маҳсулот экспорт қилишимизда муҳим омили бўлаётганлиги таҳсинга сазовордир".

Таъкидлаш жоизки, Президентимизнинг 2011 йил 11 мартдаги "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кредитлаш ҳажмларини ошириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги 1501-сонли Қароридан тижорат банкларининг имтиёзли кредит бериш махсус жамғармаси маблағлари ҳисобидан устувор равишда олис ва бориш қийин бўлган тоғли туманларда, шунингдек, ортиқча меҳнат ресурсларига эга бўлган туман ва шаҳарларда жойлашган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига имтиёзли кредитлар ажратилиши белгилаб берилди. Шунингдек, қарорга мувофиқ мазкур жамғарма маблағлари ҳисобидан ажратиладиган кредитлар бўйича олган даромадлар 2011 йилнинг 1 апрелидан 2016 йилнинг 1 январига фойда солиғидан озод қилинди.

Бу эса, бир тарафдан, тижорат банкларига мазкур жамғарма ҳажминини янада кенгайтириш имконини берса, иккинчи томондан, олис ва бориш қийин бўлган туманлар, шунингдек, ортиқча меҳнат ресурсларига эга бўлган туман ва шаҳарлардаги тадбиркорларимизга ишлаб чиқаришни янада кенгайтириш, хизмат кўрсатиш соҳаларини ривожлантириш учун янада қулай шарт-шароитлар яратди.

Мазкур қарор талабларидан келиб чиқиб, жорий йилда тижорат банкларининг имтиёзли кредитлаш жамғармаси ҳисобидан 24 млрд. сўмдан ортиқ имтиёзли кредитлар ажратилиши белгиланди ҳамда бугунги кунда улар бериб борилмақда. Бунда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик соҳасидаги юқори технологияли ва инновацион лойиҳаларини, ишлаб чиқариш микрофирмаларини, кичик корхоналарини, деҳқон ва фермер ҳўжаликларини молиялаштиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Шунингдек, жорий йилнинг 1 январидан бошлаб, Марказий банкнинг қайта молиялаш ставкаси йиллик ҳисобда амалдаги 14 фоиздан 12 фоизга туширилиши иқтисодиётда кредитларни арзонлашувига олиб келади.

Таъкидлаш жоизки, қишлоқ жойларидан оилавий тадбиркорлик ва ҳунармандчиликни ривожлантириш масалалари ҳукуматимизнинг алоҳида эътиборида бўлиб, ушбу йўналишга жорий йилда 12 млрд. сўмдан ортиқ имтиёзли кредитлар ажратилиши кўзда тутилган. Умуман олганда, тадбиркорлар учун ажратилаётган имтиёзли кредитлар ҳажмининг тобора оширилиши, ўз навбатида, арзон ва сифатли маҳсулотларни ишлаб чиқаришни ҳамда ички ва ташқи бозорларда маҳсулотларнинг рақобатбардошлигини янада оширишни рағбатлантиради.

Ҳурматли тадбиркорлар
ва кичик бизнес субъектлари!

«АГРОБАНК» ОАТБ

2011 йил — «Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили» муносабати билан

- "ЭНГ яхши инновацион лойиҳа"
- "ЭНГ яхши ишлаб чиқариш лойиҳаси"
- "ЭНГ яхши фермер лойиҳаси"
- "ЭНГ яхши хизмат кўрсатиш лойиҳаси"
- "ЭНГ яхши ёш тадбиркор лойиҳаси"
- "ЭНГ яхши тадбиркор аёл лойиҳаси"

Номинациялари бўйича имтиёзли кредитлар ажратиш танловини эълон қилади

Танлов голиблари турли қимматбаҳо совғалар ҳамда имтиёзли кредит олиш ҳуқуқини берувчи сертификат билан тақдирланади.

Танловда иштирок этиш учун ҳужжатлар 2011 йилнинг 1 майга қадар Агробанкнинг ҳудудий филиаллари орқали қабул қилинади ва голиблар жорий йилнинг 25 июнида эълон қилинади.

Агробанк —

юрт ободлиги ва яратувчанлик
ғояларининг молиявий таянчи!

Қўшимча маълумот учун телефон рақамлари:

Банкнинг марказий аппарати	8-371-150-53-57 8-371-150-53-58 8-371-150-85-10
Банк операциялари бошқармаси	8-371-273-25-19
Қорақалпоғистон Республикаси бошқармаси	8-361-770-77-41
Андижон вилоят бошқармаси	8-374-224-33-28
Бухоро вилояти бошқармаси	8-365-770-02-32
Жиззах вилояти бошқармаси	8-372-226-21-04
Қашқадарё вилояти бошқармаси	8-375-771-15-75
Навоий вилояти бошқармаси	8-436-770-35-40
Наманган вилояти бошқармаси	8-369-223-18-96
Самарқанд вилояти бошқармаси	8-366-229-45-59
Сурхондарё вилояти бошқармаси	8-376-770-81-12
Сирдарё вилояти бошқармаси	8-367-221-01-47
Тошкент вилояти бошқармаси	8-371-244-09-69
Фарғона вилояти бошқармаси	8-373-224-67-22
Хоразм вилояти бошқармаси	8-362-770-56-91
Бектемир филиали	8-371-295-40-28
Чилонзор филиали	8-371-277-30-99

«Асака» банк хизматларидан мижозлар мамнун

Мамлакатимизда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ривожлантириш учун барча шарт-шароитлар яратилган. Президентимиз томонидан 2011 йилнинг "Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик йили" деб номланиши ҳам бежиз эмас, албатта. Бугун юртимиздаги барча тижорат банклари томонидан ана шу ислохотларни тўлақонли рўёбга чиқиши учун қатор амалий ишлар олиб борилмоқда.

Жумладан, "Асака" Давлат-акциядорлик тижорат банки кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш мақсадида ўз маблағлари ва хорижий кредит линиялари маблағларини жалб қилган ҳолда кредитлар салмоғини ошириб борапти. Шу мақсадда банк кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари лойиҳаларини молиялаштириш, авваломбор экспортбор ёки импорт ўрини босувчи маҳсулот ишлаб чиқаришни ташкил этиш, маҳаллий хомашёни қайта ишлаш ҳисобига халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳамда шу орқали янги иш ўринларини барпо қилишга алоҳида эътибор қаратмоқда.

Ҳозирги даврда банкнинг асосий стратегик мақсади кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига кўрсатилаётган хизмат турларини яқини кенгайтириш ва сифатини яхшилаш билан биргаликда уларнинг ривожланишига ижобий шарт-шароитлар яратиш ҳамда бу орқали Республикамиз иқтисодиётида ўз муносиб ўрнини мустаҳкамлашдан иборатдир.

"Асака" банк томонидан 2011 йилнинг ўтган даври мобайнида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига 52,3 млрд. сўм миқдорда доллар валютасида 1,8 млн. АҚШ доллар

ри миқдорда хорижий валютада кредитлар ажратилди. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига ажратилган кредитлар портфели қолдиги 436,4 млрд. сўмни ташкил этмоқда. Бунинг натижасида янгидан 1279 нафар ишчи ўринлари яратилди.

Бугун "Асака" банк томонидан яратилган бундай қўлайликлардан барча мижозлар, шу жумладан, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари ҳам жуда мамнун бўлмоқдалар.

Хусусан, "Асака" банкнинг Шайхонтоҳур филиали мижози "Exclusive Meat Product" масъулияти чекланган жамияти раҳбари Камолддин Ходжиев бу борада қуйидаги фикрларни билдирди.

— Шукурлар бўлсинки, истиқлол йилларида ўз бизнесимга эга бўлдим. Яъни "Exclusive Meat Product" МЧЖни ташкил этиб, фаолият юритмоқдаман. Ҳозирги кунда ўз тадбиркорлик фаолиятимни янада кенгайтиришда банк кредитларидан ҳам фойдаланиб келмоқдамиз. Айтишим мумкинки, "Асака" банк хизматларидан ҳамisha мамнунимиз. Нега деганда, банк раҳбарияти ва ходимлари бизга ўта ҳушмуомала ва хизмат кўрсатиши ҳам жуда юқори даражада йўлга қўйилган. Биз ўзимизнинг молиявий масалаларимизни ҳамisha банк билан бирга тез ҳал қилишга ўрганганмиз. Банк ходимлари бизнинг мурожаатла-

римизни тезлик билан кўриб чиқиб, ижобий ҳал этиб бермоқда. 2009 йилда "Асака" банк Шайхонтоҳур филиалдан бройлер жўжаларини етиштиришни кўпайтириш мақсадида ускуналар олиш учун узоқ муддатли кредит олиб ўз фаолиятимизни ривожлантирдик. Бунинг натижасида маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми икки баробарга ошди. Корхонамизда айни пайтда икки сменали иш йўлга қўйилган. Эътиборли томони шундаки, корхонамиз маҳсулотларига бугунги кунда қўшни давлатлардан ҳам буортмалар тушмоқда. Ҳозирда корхонамизда 10 нафар ишчи меҳнат қилмоқда. Келгусида корхонамиз фаолиятини янада кенгайтириш ҳамда республикамиз аҳолисини юқори сифатли маҳсулотлар билан таъминлашни ўз олдимизга мақсад қилиб қўйганмиз. "Асака" банк жамоасига ана шундай юқори банк хизматлари учун миннатдорчилик билдираман.

Яна шундай банк мижозларидан бири "TURON PORCELAIN" масъулияти чекланган жамияти раҳбари Рустам Абидовнинг фикрларини ҳам келтириб ўтсак.

— Аввало, мана шу осойишта ватанимизнинг тинчлигига, мустақиллигига кўз тегмасин. Фаолиятимиз тўғрисида тўхталадиган бўлсам, "TURON

PORCELAIN" масъулияти чекланган жамияти ўз фаолиятини Тошкент шаҳрининг Чилонзор тумани ҳудудида олиб боради. Корхонамиз керамика ва чиннидан тайёрланган маҳсулотлар (чойнак, пиёла, коса, товоқлар ва ҳ.к.) ишлаб чиқаришга ихтисослашган. Иш фаолиятимизни янада кенгайтириш мақсадида кредит сўраб, "Асака" банкнинг Шайхонтоҳур филиалига мурожаат этдик. Банк ходимлари бизнинг сўровимизни қисқа муддатда кўриб чиқиб, ижобий ҳал этиб бердилар ва биз узоқ муддатли кредит олдик. Натижада, корхонамиз томонидан 1,9 млрд. сўм миқдорда маҳсулотлар ишлаб чиқаришга ва республикамиз аҳолисига етказишга эришилди. Корхонамизда меҳнат қилаётган ишчилар сони 24 нафарни ташкил этмоқда. Банк томонидан ажратилган кредит ҳисобига ишлаб чиқаришни кенгайтириш тўғрисида қўшимча 15 нафар ишчи ўринлари яратилди. Биз фахр билан "Асака" банкни "ўзимизнинг банк" деб атаймиз ва улар хизматидан миннатдоримиз.

Мижозларнинг бундай илиқ фикрларидан маълумки, республикамиздаги бу борадаги ислохотлар изчил давом этмоқда.

Мақсулди ҚАМБАРОВ,
"Huquq"

Ўтганларнинг охирати обод бўлсин!

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси жамоаси ва Фахрийларни ижтимоий қўллаб-қувватлаш жамоатчилиги Маркази ҳамда Тошкент шаҳар прокуратураси жамоаси прокуратура фахрийси
Ҳафиз ШОДИХУҲАЕВнинг
вафот этганлиги муносабати билан унинг оила аъзоларига ҳамдардик билдиради

